

INVENTOINTIRAPORTTI

Espoo

Kyläseppä-Storhemt asemakaava-alueiden arkeologinen inventointi v. 2022

Museovirasto

Arkeologiset kenttäpalvelut

Vesa Laulumaa ja Tuija Väisänen

Tiivistelmä

Espoon kaupungilla on vireillä asemakaavoja Kyläseppä-Storhemt kaavarunkoalueelle. Hankkeeseen liittyen Espoon kaupunki tilasi kaavarunkoalueen arkeologisen inventoinnin Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Inventointi jakaantui yleisinventointiin, jonka suoritti pääosin tutkija Vesa Laulumaa, sekä Bengtsby/Smedsby (Sepänkylä) Stens (muinaisjäännöstunnus 1000001816) ja Bengtsby/ Smedsby (Sepänkylä) Gerk (mj.tunnus 1000001817) historiallisten kyläpaikkojen tarkkuusinventointiin, josta vastasi tutkija Tuija Väisänen. Inventoitavan alueen koko oli yhteensä noin 82 ha. Kyläpaikkojen tarkkuusinventointia ei tehty koko muinaisjäännökseksi määritellyllä alueella vaan vain osalla siitä.

Yleisinventoinnissa löydettiin ja dokumentoitiin neljä uutta kohdetta, jotka liittyvät historiallisen ajan maankäyttöön. Kohteista kaksi on kellarikuoppia, yhdessä on todennäköisesti myös kyseessä jonkinlaiset varastokuopat ja yhdessä on viljelyröykkiöitä. Yhteenvetona yleisinventoinnista voi todeta, että inventointialueella on harjoitettu maataloutta satojen vuosien ajan ja sen jäännöksenä on maastossa erilaisia kuoppia ja kellareita, viljelyröykkiöitä ja rakennusten jäännöksiä, joista osa on 1900-luvulta eivätkä näin ollen ole luokiteltavissa muinaisjäännökseksi tai muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

Bengtsby/Smedsby (Sepänkylän) Gerkin ja Stensin kylätonttien alueella tehtiin tarkkuusinventointi, joka keskittyi Stensin alueelle ja osiin Gerkin tilasta. Havainnot jäivät melko vähäisiksi, mutta Stensin alueelta löydettiin kuitenkin kiviperustuksen osa.

Gerkin alueelta havainnot keskittyivät kallioiden väliseen solaan. Koekuopissa havaittiin pääasiassa luontaista maata, mutta myös merkkejä muokkauksesta. Toimintaa lienee ollut ennen kaikkea lähellä Gerkin kartanolle vievää tietä, solamaisen alueen eteläpäädyn tasanteella. Paikalla saattaisi olla ollut rakennus 1800-luvun alkupuolella tai sitä ennen. On myös mahdollista, että aluetta on tasattu myöhempää käyttöä varten. Gerkin pihapiirissä on useita vanhoja talousrakennuksia ja laaja piha-alue, jonka alueella on voinut säilyä kulttuuri-kerroksia ja rakenteita.

Sisällys

Tiivistelmä

Arkistotiedot

Sijaintikartta

1. Johdanto	1
2. Inventointialue ja sen historiaa	2
2.1. Inventointialue	2
2.2. Alueen esihistoriaa	2
2.3. Alueen historia ja vanhat kartat	6
2.3.1. Hemtans.....	8
2.3.2. Bengtsby/Smedsby	10
2.4. Aiemmat tutkimukset	15
3. Yleisinventoinnin kulku ja tulokset	16
4. Tarkkuusinventointi	18
5. Yhteenveto	29
Lähteet.....	30
Kuvaluettelo	31
Kohdekuvaukset	35
Kartta inventointialueen ja lähiympäristön arkeologisista kohteista.....	35
Gerk 1, mj.tunnus 1000005766	36
Gerk 3 (uusi kohde)	37
Hemtans (Henttaa), muinaisjäännöstunnus 1000001842.....	39
Hemtans torppa, muinaisjäännöstunnus 1000036111	44
Lakeamäki (uusi kohde)	48
Smeds, mj.tunnus 1000005766	50
Soldatängen (uusi kohde).....	51
Vassholmsberget (uusi kohde)	53

Karttaliitteet:

Kartta 1. Tarkkuusinventoinnin yleiskartta

Kartta 2. Kivijalka ja koekuopat

Kannen kuva: AKDG7193:1 Inventointialuetta, kuvauskohterin kuva pohjoisesta.

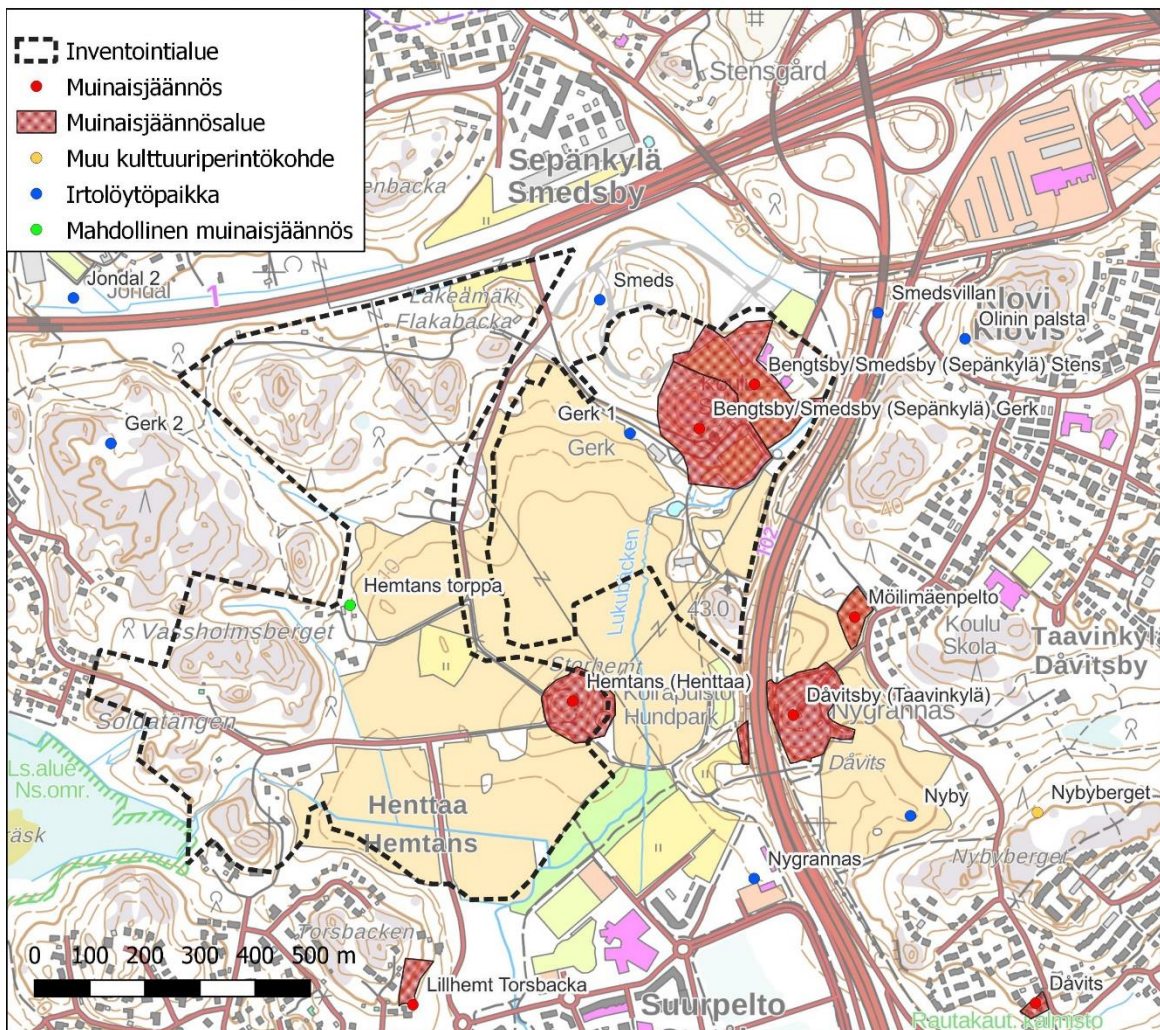
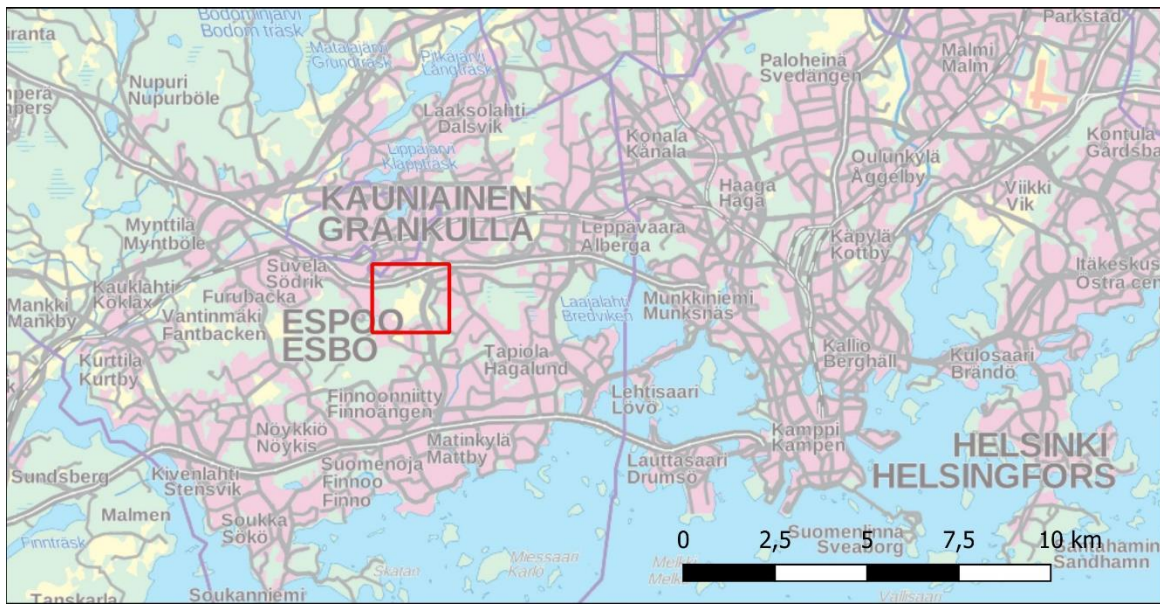
Raportin karttapohjat ja rinnevalokuvat MML 2022

Arkistotiedot

Tutkimus:	Espoo, Kyläseppä-Storhemt asemakaava-alueiden arkeologinen inventointi
Tutkimuksen suorittaja:	Tutkija Vesa Laulumaa ja tutkija Tuija Väisänen
Tutkimuslaitos:	Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut
Tutkimuksen tilaaja:	Espoon kaupunki
Tutkimusalueen laajuus:	82 ha
Kenttätyöaika:	20.5., 23.5., 9.6. ja 19.–21.9.2022
Löydöt:	-
Valokuvat:	AKDG7193:1–103

Raportti on arkistoituna pdf-muodossa Museoviraston asiakirjanhallintajärjestelmässä. Kopio on toimitettu työn tilaajalle

Sijaintikartta

1. Johdanto

Espoon kaupungilla on vireillä asemakaavoja Kyläseppä-Storhemt kaavarunkoalueelle. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus järjesti 6.4.2022 tarjousneuvottelun arkeologisen inventoinnin laatimiseksi asemakaava-alueilta. Kokoukseen osallistui Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen ja Espoon kaupunginmuseon edustajat sekä Museoviraston Arkeologisten kenttäpalveluiden tutkija FM Vesa Laulumaa. Neuvottelun pohjalta Arkeologiset kenttäpalvelut laati työstä puitesopimuksen mukaisen tarjouksen, jonka kaupunki hyväksyi ja inventoinnin aloituskokous pidettiin 24.5.2022. Tässä vaiheessa inventoinnin maastotöitä oli jo aloitettu tarkemman yleiskuvan saamiseksi alueesta aloituskokousta varten.

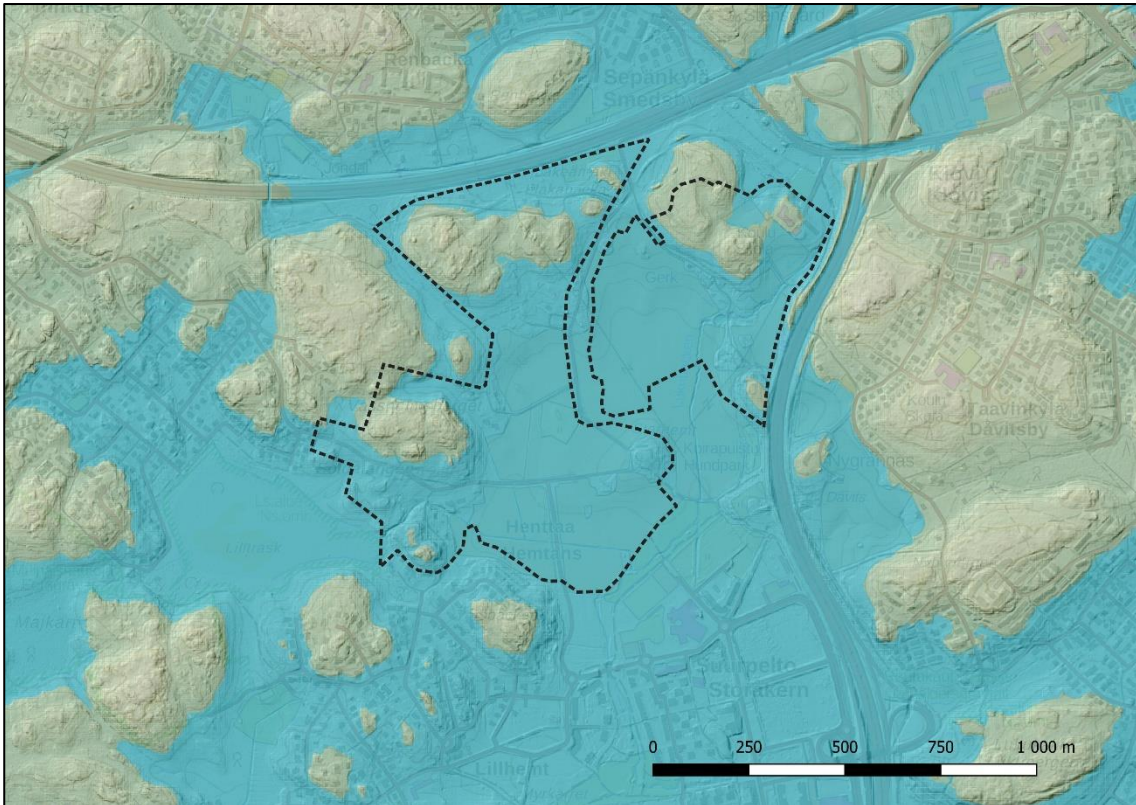
Inventoitavan alueen koko oli noin 82 ha. Inventoinnin ensi vaiheessa oli pääpaino priorisoidun aikataulun alueilla 1–2 (ks. kuva alla), myöhemmin toteutettiin yleisinventointi muilla alueilla sekä tarkkuusinventointi kahdella ennestään tunnetulla muinaisjäännösalueella Bengtsby/ Smedsby (Sepänkylä) Stens (muinaisjäännöstunnus 1000001816) ja Bengtsby/ Smedsby (Sepänkylä) Gerk (mj.tunnus 1000001817), jotka ovat historiallisen ajan kyläpaikkoja. Tarkkuusininventoinnin tavoitteena oli selvittää havainnoimalla ja koekuopituksella em. historiallisten kyläpaikkojen laajuutta ja säilyneisyyttä. Yleisinventoinnissa inventointialue käytiin maastossa läpi lukuun ottamatta tarkkuusinventointialuetta ja kyntämättömiä pelloja. Kohteita etsittiin havainnoimalla maastoa ja havaittujen ilmiöiden luonnetta varmistettiin maaperäkairalla ja esihistoriallisia asuinpaikkoja yritettiin löytää koepistoja tekemällä. Lisäksi tarkastettiin ennestään tunnetut löytöpaikat.

Yleisinventoinnin teki pääosin tutkija Vesa Laulumaa ja tarkkuusinventoinnista vastasi tutkija Tuija Väisänen.

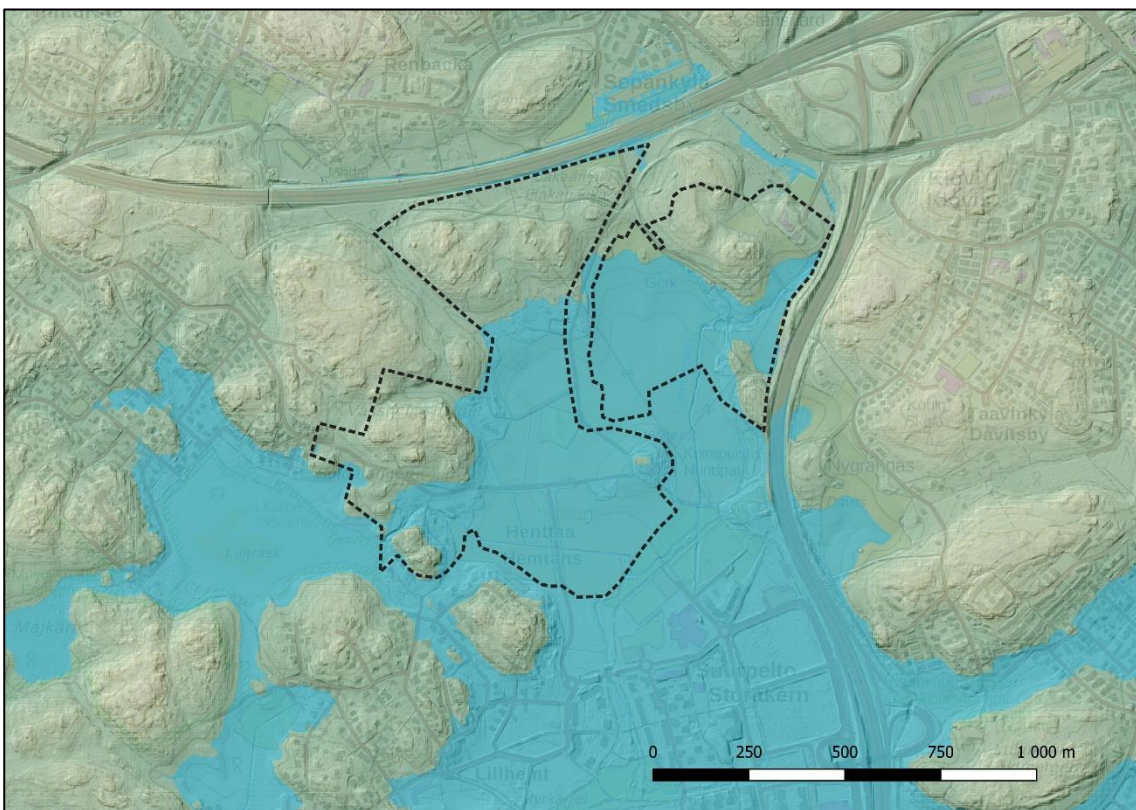
Helsingissä 10.1.2023

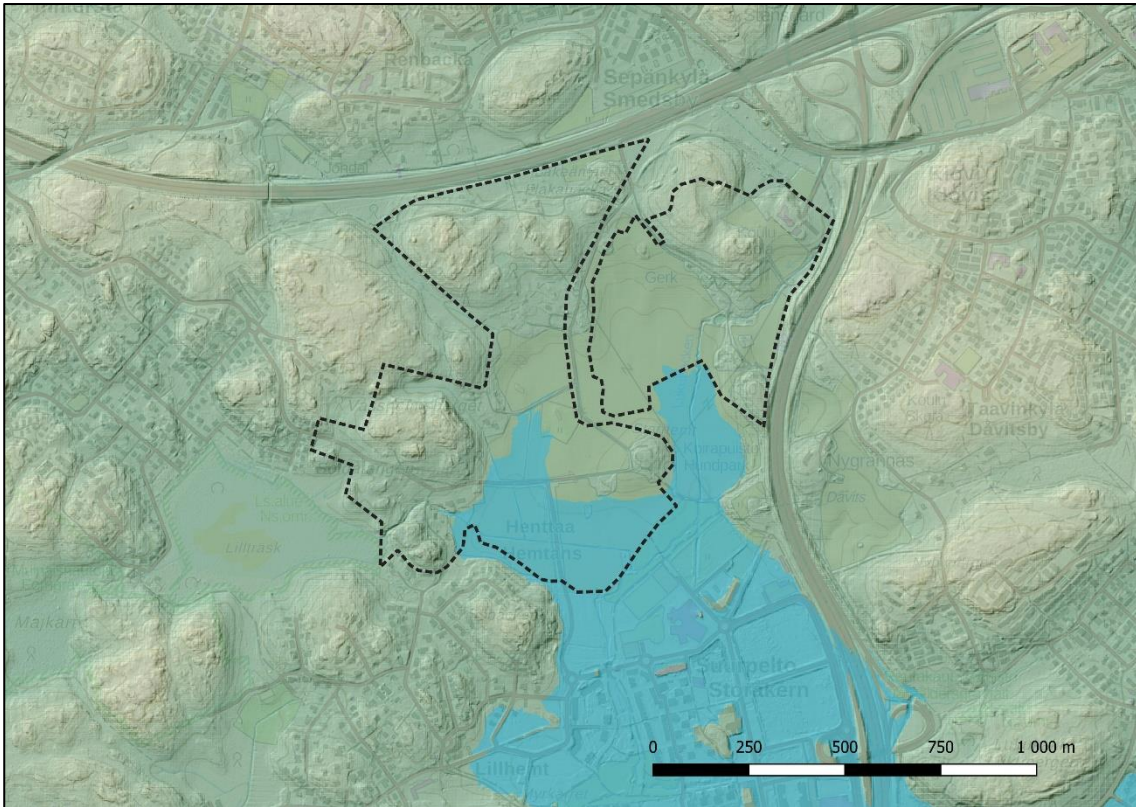
Vesa Laulumaa

Merenrantavaihe kivikaudelta noin 4000 vuotta eaa, mallinnettu 25 metrin korkeuskäyrän mukaan

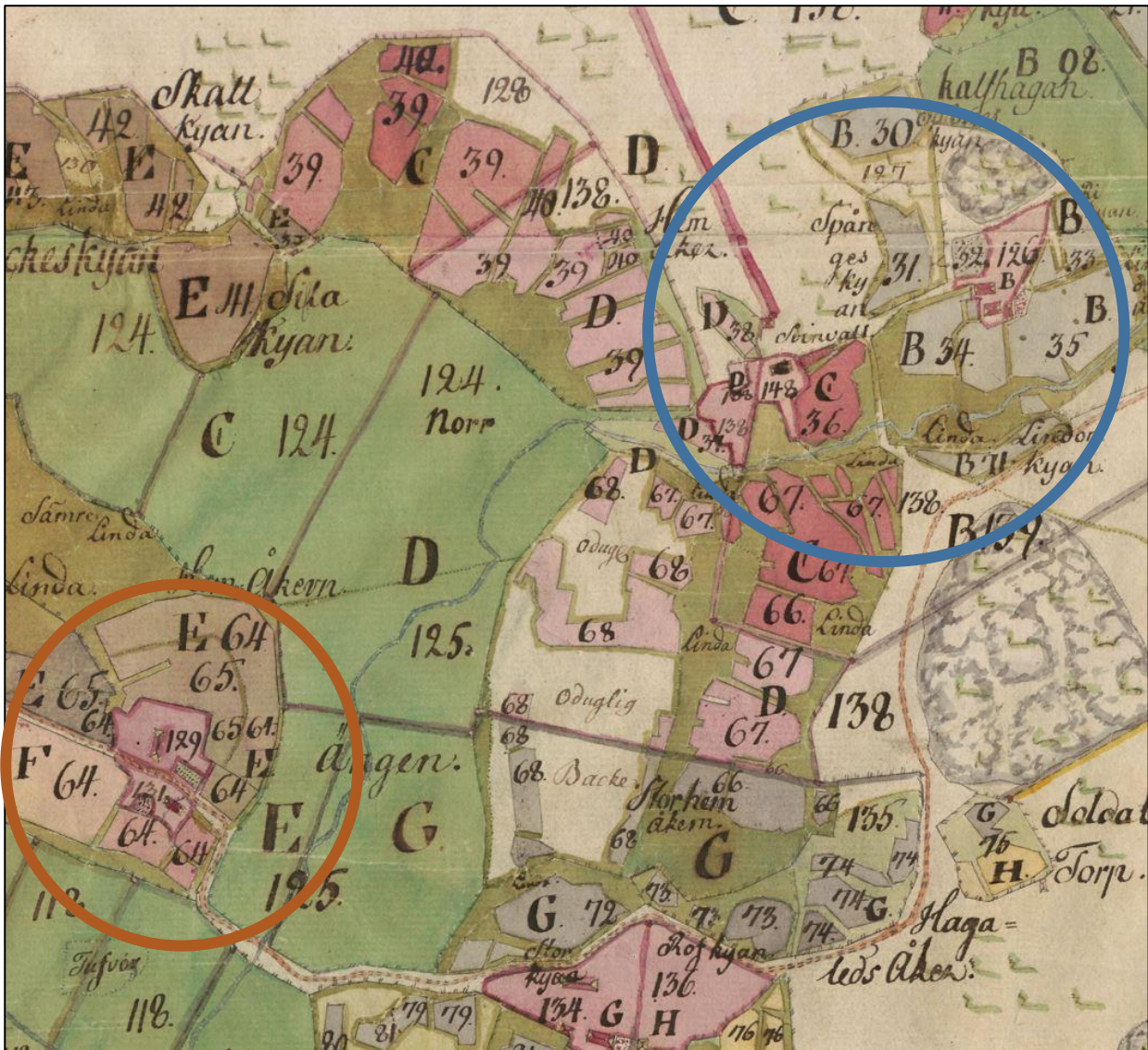

Merenrantavaihe kivikauden lopulta noin 3000 vuotta eaa (ennen ajanlaskun alkua), mallinnettu 18 metrin korkeuskäyrän mukaan

Merenrantavaihe pronssikaudelta noin 1250 eaa, jolloin meri oli jo vetäytymässä alueelta. Mallinnettu 9 metrin korkeuskäyrän mukaan.

2.3. Alueen historia ja vanhat kartat

Kuvassa ote kartasta vuodelta 1773. Sinisellä ympyrällä merkitty Bengtsbyn/Smedsbyn kylätonttialue ja oranssilla Hemtans.

Inventointialueella on kaksi keskiaikaista kylätonttialuetta: Bengtsby /Smedsby (Sepänkylä) (mj. rek 1000001817 Gerk ja 1000001816 Stens) ja Hemtans (Henttaa) (mj.rek. 1000001842). Näistä Bengtsby/Smedsby lienee vanhempi ja Hemtans nuorempi. Kylästä on kartta vuodelta 1773. Kylät on myös merkitty vuoden 1750 pitäjänkarttaan ja niin kuninkaankartastoon kuin kuninkaalliseen merikartastoonkin. Vuoden 1750 pitäjänkartassa ja Kuninkaallisessa merikartassa Hemtansin luoteispuolelle on merkitty torppa (mj.rek. 1000036111 Hemtans torppa). Vuoden 1773 karttaan tätä torppaa ei ole merkitty, mutta saman alueen tuntumaan on merkitty Soldat Lycka, joka lienee torpan läheisyydessä. Sama torppa on merkitty vielä Senaatinkartalle, mutta topografikartassa 1930-luvulla sitä ei enää ole.¹

¹ Kartta 1773 C. Hagström; Pitäjänkartta 1750 Fonseen; Senaatinkartta IV29; Harju & Tiilikainen 2009; Harju & Lappalainen 2012;

Alueen halki on myös kulkenut Kirkkotie Kokinkylästä Dåvitsin ja Henttaan kautta Espoon kirkolle. Tielinjaa ei ole merkitty kaikille kartoille, mutta se näkyy ilmeisesti ainakin vuoden 1762 kartassa. Tielinjaa pitkin kulkee nykyään polku ja linjaa on oletettu keskiaikaiseksi. Lisätietoja kohdekuvauksessa.²

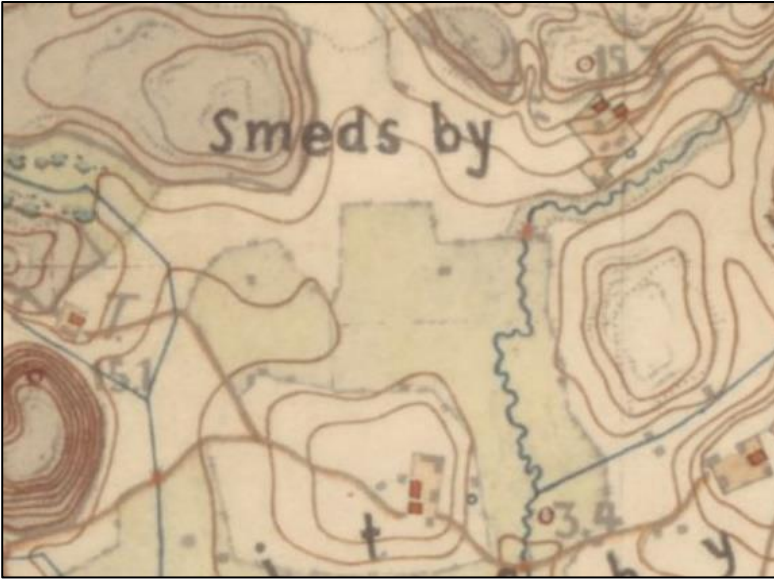

Vasemmalla ote kuninkaankartasta, oikealla ote kuninkaallisesta merikartasta, jossa oikealla näkyy Hemtansin kylä ja sen luoteispuolella torppa.

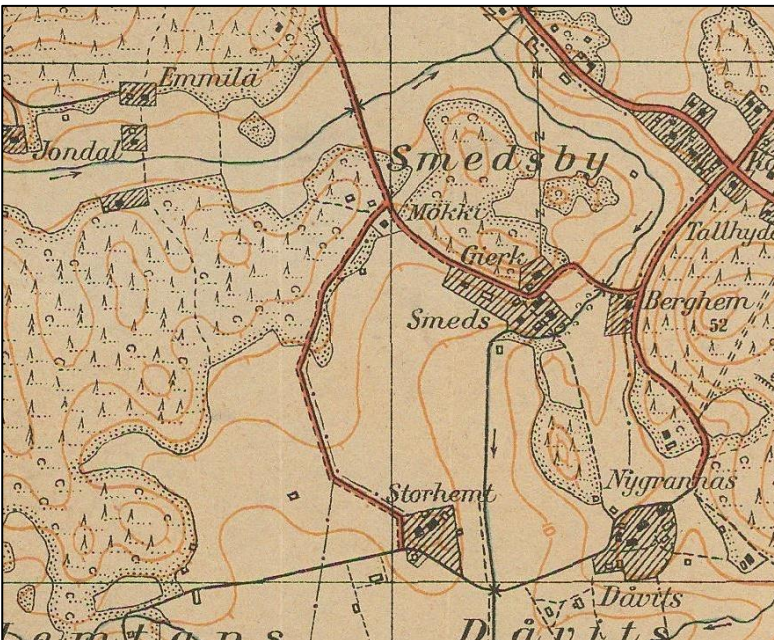

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1750. Karttaan on merkitty niin alueen kylät kuin tilatkin sekä sotilastorpat.

² Lindholm 2002; Kartta 1762

Ote Senaatinkartasta IV 29, Smedsbyn ja Hemtansin kylätontit.

Ote topografikartasta 2034 03 vuodelta 1932, Smedsbyn ja Hemtansin kylätontit.

2.3.1. Hemtans

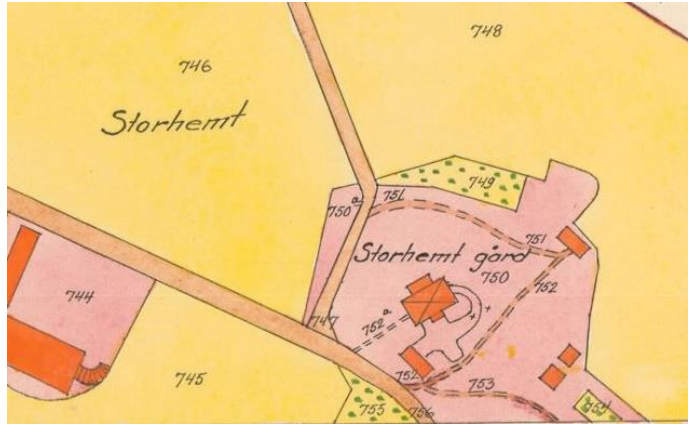
Hemtans esiintyy lähdeaineistoissa ensimmäisen kerran vuonna 1540. Se on oletettavasti myöhäiskeskiajalla syntynyt ja sen emäkyläksi on arveltu Bengtsbytä. Kylä kuului Finnevikin³ neljännekseen ja Gräsabyn jakokuntaan. Nimi perustunee alkutalon nimeen ja talo lieene saanut nimensä etunimestä^[OBJ]. Kylässä on ollut vuoden 1540 maakirjan mukaan kolme taloa, joista jäljellä oli 1600-luvun lopulla enää Storhemt ja Lillhemt (myös nimellä Ollhemt). Yksi taloista oli siirtynyt ulkokyläläisille ja sen maat palautettiin emäkylään 1600-luvun alussa ja jaettiin jäljellejääneiden talojen kesken. 1600-luvun alkupuolella Storhemt ja Lillhemt olivat hetken

³ Ramsay olettaa etunimen olevan muinaisruotsin etunimi Haenten kun taas Kepsu pitää alkuperänä nimeä Hendrick. Ks. Kepsu 2008:55.

aikaa amiraliteettitaloina, mutta niistä tuli sotamiestaloja vuonna 1646 ja vuonna 1648 ne annettiin läänityksiksi Kvisbackan isännälle Henrik Silfversvanille. Läänitykset palautettiin kruunulle 1683 ja niistä tuli jälleen verotaloja. 1695 tila määrättiin Kockbyn ratsutilan aputilaksi. ja Lillhemt Otnäsin aputilaksi. Kylä paloi vuonna 1700 ja saman vuosisadan lopulla siirrettiin Lillhemtin talo peltoaukean lounaislaidalle. Storhemtansin talo sijaitsi vanhalla kylämäellä vuoteen 1985, jolloin se purettiin. Vanhin tonttimaa on ollut oletettavasti Storhemtin mäellä.⁴

Ote kartasta vuodelta 1773, tila E on Storhemtans ja F Lillhemtans.

Ote Storhemtansin kartasta vuodelta 1945.

Ote ilmakuva vuodelta 1950.

⁴ Härö 1991: 151; Kepsu 2008:55; Lindholm 1999: 26; Ramsay 1984a:61; Ramsay 1984b:329-331

Ote ilmakuvasta vuodelta 1976.

Storhemtans

Vuonna 1540 Storhemtansin omisti Nils Henrikinpoika ainakin vuoteen 1562. Hänen jälkeensä talo siirtyi ilmeisesti poika Matts Nilsinpojalle. Vuonna 1571 talo oli kohtuullisen varakas ja siellä oli 2 hevosta, 6 lehmää, 4 lammasta ja sika, sekä kupariastioita, listaa Ramsay. Tila pysyi suvussa aina vuoden 1700 kesän tulipalloon asti ja ainakin kahdesti talon isäntä toimi myös lautamiehenä. Tulipalon ajalta tiedetään, että myös silloisen isännän Henrik Hansinpojan setä asui samalla tilalla. Tulipalossa paloi koko kylän rakennukset ja irtaimisto sekä osa viljapellosta. Vahingon arvo arvioitiin vähintään 200 hopeataalarin arvoiseksi. Sama suku jatkoi tilan pitoa ainakin 1730-luvulle asti.⁵

Lillhemtans

Vuonna 1540 tila oli Matts Pålinojan hallussa ja siirtyi isältä pojalle vuoteen 1643, jolloin edellisen isännän poika Erik Mattsinpoika alkoi pitää taloa äitinsä Valborg Olofintyttären kanssa. Vuoden 1672 kesäkäräjillä sukuoikeus siirtyi maksamattomista verorästeistä Kvisbackan isännälle. Tähän kirjattiin kuitenkin oikeus lunastaa tila takaisin vuoden ja yhden päivän aikana, minkä Erik Mattsinpoika ja hänen vaimonsa Brita onnistuivat tekemään. Vuonna 1676 omistajaksi kirjattiin Brita, jolta talo siirtyi poika Henrik Erikinpojalle viimeistään 1683. Tämä asui talossa 1700-luvulle saakka. Vuoden 1700-palossa myös Lillhemtans tuhoutui ja vahinko oli 150 hopeataalarin arvoinen.⁶

2.3.2. Bengtsby/Smedsby

Smedsbyn (Sepänkylän) kylästä on käytetty vielä 1500-luvun maakirjoissa pääasiassa nimeä Bengtsby, joka esiintyy aineistossa ensimmäisen kerran vuonna 1540. Smedsby on mainittu ensimmäisen kerran vuonna 1600. Kylä kuului Finnevikin neljännekseen ja Gräsabyn jakokuntaan ollen sen emäkylä. Sen lisäksi jakokuntaan kuuluivat Hemtans ja Dåvits. Välillä kylästä on käytetty nimeä Övergräsa ja siihen on tällöin katsottu

⁵ Ramsay 1984b:329-330, 331

⁶ Ramsay 1884b:331

kuuluvan myös kaikki jakokunnan kylät. Dåvits lienee erkaantunut omaksi kyläkseen 1400-luvun jälkipuoliskolla. Koko jakokunta kuului Gräsaan ja on muodostanut sen takamaa-asutuksen. Nimi Smedsby on oletettavasti peräisin 1600-luvulta ja perustuu talon Smeds nimeen. Tämä taas lienee saanut nimensä kyläsestä. Kylä esiintyy 1500-luvulla ainakin kertaalleen myös nimellä Smedsböle. Bengtsby-nimi taas perustuu talon/henkilön nimeen.⁷

Kylässä on ollut vuoden 1540 maakirjan mukaan neljä taloa, joista jäljellä oli 1500-luvun lopulla enää Smeds, Gerk ja Sten, jotka ovat kylän kantatalot. Näistä nimi Gerk perustuu Kepsun mukaan Ruotsissa yleiseen nimeen Gereke. Stens taas perustuu muinaisruotsalaiseen ja Suomessakin yleiseen etunimeen Sten. Kepsu arvelee vanhimman tonttimaan sijainneen vuoden 1773 kartan Smedsin ja Gerkin tonttialueella, nykyisen Gerkin talon ja Lukupuron välissä⁸. Lindholm taas olettaa, että vanhimmat talot ovat sijainneet joko Gerkin talon tuntumassa tai Stensin vanhalla kylämäellä.⁹

Ote kartasta vuodelta 1773. B on Stensin tila (sininen ympyrä), C Smeds ja D Gerk. (oranssi ympyrä).

⁷ Hakanpää 2005; Härö 1991: kohde 149; Kepsu 2008:108-110; Lindholm 1999:26; Nurminen 2000; Ramsay 1984a 53, Muinaisjäännösrekisteri

⁸ Kepsu mainitsee tonttimaan sijainneen 100 metriä itään Gerkin talosta. Tontit asemoituvat kuitenkin ennemminkin etelään ja kaakkoon nykyisestä Gerkin talosta.

⁹ Kepsu 2008:108-110; Lindholm 1999:26; Nurminen 2000; Ramsay 1984a 53

Ote ilmakuva vuodelta 1950. Stensin alue sinisellä ympyrällä ja Smeds/Gerk oranssilla ympyrällä.

Ote ilmakuva vuodelta 1976. Stensin alue sinisellä ympyrällä ja Smeds/Gerk oranssilla ympyrällä.

Smeds

Smedsin tila on liitetty Gerkin tilaan. Ainoa Smedsbyn kylämäellä edelleen sijaitseva kantatalo onkin Gerk, joka sijaitsee entisen Smedsin talon paikalla. Smedsin omistussuhteita on selvittänyt August Ramsay: Sen

omisti vuosien 1558 ja 1572 välillä lautamiehenäkin toiminut Olof Andersinpoika ja vuonna 1571 hän omisti veroluettelon mukaan hevoson, 4 lehmää, vasikan, 6 lammasta ja sian. Ainakin vuoteen 1607 saakka talon omisti hänen poikansa Jakob ja viimeistään vuodesta 1609 tämän poika Sigfrid, joka myi tilan vuonna 1628 Hans Mårteninpojalle ja tämä edelleen 1632 Hans Tomasinpojalle. Smeds oli ollut amiraliteettitalona, mutta vuosiksi 1646–48 siitä tuli ruotujaon alainen. Tämän jälkeen se läänitettiin Kvisbackan isännälle. Vuodesta 1665 taloa isännöi Matts Hansinpoika. Vuonna 1682 Smeds ja Stens palautettiin kruunulle, mutta läänityksen edut säilyivät Kvisbackan uudella isännällä vielä tämän kuolemaan saakka. Vuoden 1694 jälkeen talo siirtyi Matts Mattsinpojalle, jonka hallussa tila oli vuoteen 1712. Mattsin tiedetään paenneen venäläismiehitystä Ruotsiin.¹⁰

Stens

Stens on ilmeisesti jo 1500-luvulla sijainnut mäellä, jossa nykyisin on ruotsinkielinen koulu Smedsby skola. Stens muutti 1790-luvun lopulla kylämäeltä nykyiselle paikalleen vanhan kylätien varteen. Vuonna 1540 sen omisti Olof Nilsinpoika. Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Stensin omaisuus oli samanlainen kuin Smedsin omaisuuskkin. 1580–1594 talon omisti Nils Olofinpoika, jonka jälkeen taloa hoiti leski Karin. Poika Jöranille tila siirtyi enne vuotta 1605. 1619 tila siirtyi lautamiehenäkin toimineelle Sigfrid Mattsinpojalle, mutta on epäselvää, oliko kyse perinnöstä vai kaupasta. Vuodesta 1626 tila nimitettiin maaratsutilaksi ja tilalla oli ratsumiehenä Pålvel Bengtinpoika. Talo on siirtynyt Pålvelin haltuun ilmeisesti ennen vuotta 1633 ja Ramsay olettaa hänen tulleen taloon vävyksi. Talon seuraava omistaja oli viimeistään vuonna 1641 Henrik Larsinpoika. Vuonna 1644 talon ratsupalvelus lopetettiin. Tämän jälkeen tilan kehitys oli vastaava kuin Smedsillä. Vuoden 1666 jälkeen talo siirtyi Erik Henrikinpojalle ja 1676 vävy Tomas Karlinpojalle. Vuodesta 1702 alkaen taloa hoitivat tämän pojat Hans ja Gabriel.¹¹

Gerk

Gerkin omisti 1540–52 Jöns Nilsinpoika. Hänen poikansa Grels piti taloa vuoteen 1571 saakka ja vuonna 1572 talo on merkitty poika Matts Grelsinpojalle. Hopeaveroluettelossa talo oli kylän muita taloja köyhempi ja siellä oli vain hevonen ja kaksi lehmää. Vuonna 1609 isännäksi on merkitty Mattsin poika Nils, joka siirsi isänsä viimeistään 1630 pojalleen Erikille. Vuosina 1646–48 talo oli sotamiestalona, mutta 1648 sen vero lahjoitettiin Gräsan isännälle. Viimeistään vuonna 1654 tila oli siirtynyt Matts Erikinpojalle, joka oli tullut taloon vävynä. Vuonna 1680 lahjoitus palautui kruunulle Gräsan isännän kuoltua. Vuonna 1683 tila määrättiin Olarsbyn (Gräsan) ratsutilan aputilaksi. Viimeistään vuonna 1683 Matts siirsi tilan vaimonsa Brita Erikintyttären hoitoon ja häneltä se siirtyi heidän pojalleen Matts Erikinpojalle, jolle myös omistus siirtyi 1688. Vuonna 1706 tila oli siirtynyt Mattsin ja tämän vaimon Annan pojalle Erik Erikinpojalle. Myöhemmin Gerk siirtyi maksumattomien verojen kautta 1758 ensin kruununutilaksi ja sen jälkeen Gräsaan kuuluvaksi verotilaksi.¹²

¹⁰ Ramsay 1984b: 469–471, muinaisjäännösrekisteri

¹¹ Mj rek, Hakanpää 2005, Kepsu

¹² Ramsay 1984b:373–374; Nikander 1984:37

AKDG7193:2 Ilmakuvassa näkyy Hemtans (Henttaa) kylänpaikka metsäsaarekkeella (ympyröity) ja oikealla alareunassa on ilmeisesti ollut torpan paikka (Hemtans torppa), joka on kadonnut ja alue on rakennettu 1900-luvulla.

2.4. Aiemmat tutkimukset

Esihistoriallisen ajan tutkimuksia alueelta ei ole juuri tehty. Matti Huurre Muinaistieteellisestä toimikunnasta (nyk. Museovirasto) teki Espoon muinaisjäännösten ja löytöpaikkojen inventoinnin vuonna 1962. Hän mainitsee siinä Gerkin löytöpaikan, mutta ei muita havaintoja kaava-alueelta. Timo Jussila inventoi Espoon muinaisjäännöksiä Espoon kaupunginmuseon toimesta vuosina 1989 ja 1990, mutta ei mainitse kohteita nyt inventoidulta kaava-alueelta.

Historiallisen ajan kohteita on inventoitu järjestelmällisesti pariin otteeseen 2000-luvun puolella. Bengtsby/Stensby historiallista kyläpaikkaa on inventoitu kahdesti aiemmin. Ensimmäisen kerran Teija Nurminen vuonna 2000 Espoon keskiaikaisten kylätonttien inventoinnissa (kohde 3) ja seuraavan kerran Päivi Hakanpään Espoon eteläosien historiallisen ajan kyläpaikkojen inventoinnissa vuonna 2004 (Kohteet 1 ja 2). Kohteet on huomioitu myös Erkki Härön rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -kirjassa. Päivi Hakanpään inventoinnissa tehtiin pintapoimintaa pelloilla ja kaivettiin neljä koekuoppaa leikkipuiston ja pellon väliselle alueella Smedsby skolan viereen. Koekuopissa havaittiin hieman nokea ja yhdessä palamatonta eläinuuta. Gerkin kartanon ja Smedsby skolan välisellä pellolla kalliopaljastumien alta löytyi muun muassa vihreää pullolasia, ikkunalasia, punasaviastian paloja ja selttteripullon paloja. Löydöt ajoittuvat 1700–1800-luvuille. Gerkin kaakkois- ja itäpuolella peltojen pintapoiminnassa löytyi rautakuonaa, palanutta savea, fajanssia, posliinia ja punasaviastian paloja. Ajoitettavat löydöt ovat 1700–1800-luvuilta. Kartanosta n. 260 m luoteeseen, Lakeanmäentien länsipuolella sijaitsi kallioinen peltosaareke, jonka päällä oli runsaasti pellostosta nostettuja kiviä. Saarekkeen lounaiskulmassa oli 40–50 cm hyvin tummaa multaa, jonka alla oli ruskea hiekka. Paikalla on mahdollisesti sijainnut riihi. Alueelta on löydetty myös historialliselle ajalle ajoittuva peilinappi (KM 39540:1). Espoon kaupunginmuseolta saatujen tietojen mukaan Stensbyn kylätontilta on löydetty vuonna 2018 äyri 1620-luvulta ja Storhemtansin pelloilta Gerkin talon lounaispuolelta on löydetty myös sinettisormus, kellon kappale sekä musketinkuula ja 1880-luvulle ajoittuva saksalainen mitali.¹³

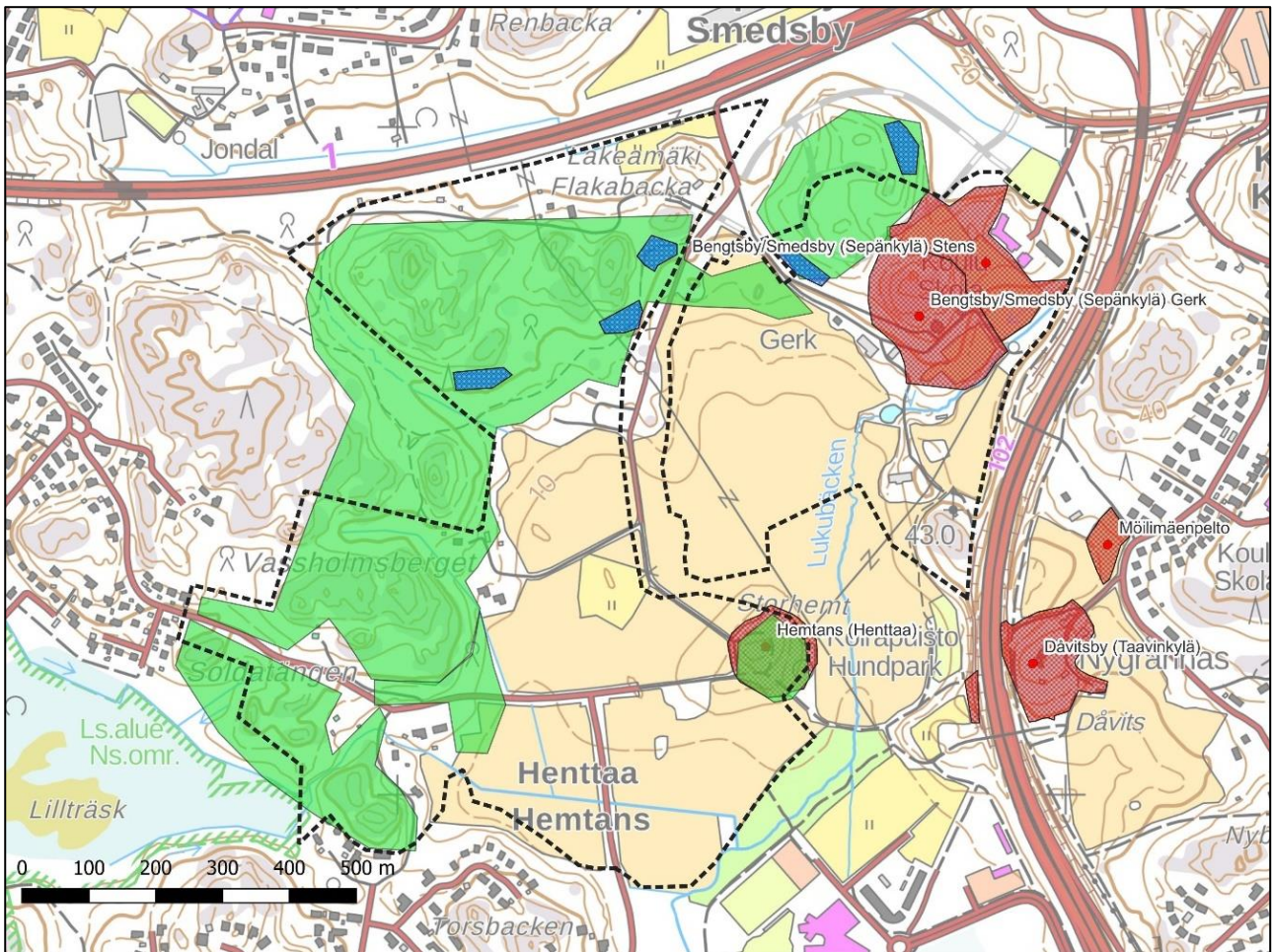
Myös Hemtans on inventoitu sekä Nurmisen (kohde 22) että Hakanpään (kohde 13) inventoinneissa. Kohde on huomioitu myös Härön kirjassa kohteena 151. Alueella olleet rakennukset on tietävästi purettu 1985. Kivijalkojen oletetaan liittyvän 1930-luvulla rakennettuun päärakennukseen ja todennäköisesti 1800-luvun siipirakennukseen. Päärakennuksen paikalla on kuitenkin sijainnut talo jo aiemmin. Vanha kylätie Dåvitsbyhyn on säilynyt Kehä II:n molemmin puolin. Sekä Nurminen että Hakanpää kaivoivat alueelle koekuoppia. Mäen yläosassa on melko ohuet kerrokset kallion päällä, kun taas alarinteillä on enemmän kulttuurikerrosta ja löytöjä (KM2005080:1–3). Vuonna 2014 metallinilmaisinharrastaja löysi sulaneen metallinkappaleen ja kupariseosmetallisen renkaan katkelma hieman kylätontin rajauksesta pohjoiseen. Löytöjä ei talletettu kokoelmiin. Pellossa on havaittu myös sulanutta lyijyä ja tinaa sekä pajakuonaa.¹⁴

¹³ Hakanpää 2005; Härö 1991; Nurminen 2000; Espoon kaupunginmuseo

¹⁴ Hakanpää 2004; Härö 1991, 151; Nurminen 2000, muinaisjäännösrekisteri

3. Yleisinventoinnin kulku ja tulokset

Inventoinnin maastotöitä tehtiin vuoden 2022 keväällä ja syksyllä vaihtelevissa sääolosuhteissa. Kohteita etsittiin havainnoimalla maastoa ja havaittujen ilmiöiden luonnetta varmistettiin maaperäkairalla ja lapion pistoilla sekä esihistoriallisia asuinpaikkoja yritettiin löytää koepistoja tekemällä. Alueen yleisinventoinnin teki tutkija Vesa Laulumaa, joka kävi inventoitavan alueen kauttaaltaan läpi maastossa, lukuun ottamatta tarkkuusinventoituja alueita ja kyntämättömiä peltoja, joita on laajalti alueen keskellä. Tuija Väisänen vastasi Stensin ja Gerkin historiallisten kylänpaikkojen tarkkuusinventoinnista ja hän tarkasti myös Hemtans (Henttaa) historiallisen kylänpaikan ja Smedsbyn kirkkotien.

Inventoidut alueet vihreällä ja alueet, joilla etsittiin kivikautisia asuinpaikkoja koepistojen avulla, sinisellä. Tarkkuusinventoinnin alueet Stensin ja Gerkin historiallisilla kylänpaikoilla on esitetty karttaliitteessä 1.

Kivikautisen asutuksen kannalta potentiaalisille alueille tehtiin lapiolla koepistoja. Vaikka maaperä alueella on kallioista, on mäkien laidoilla moreenia ja muinaisia rantaterasseja. Pyyntikulttuurien asuinpaikat sijaitsivat yleensä veden äärellä, koska vesistöt olivat tärkeitä kulkuväyliä ja tarjosivat myös ravintoa. Inventointialue on osittain noin 18–35 metrin korkeudella mpy ja näillä korkeuksilla olevat alueet ovat olleet jossain vaiheessa kivikautta merenrantaa. Kivikautisia asuinpaikkoja alueelta ei kuitenkaan löytynyt.

Inventoinnissa havaittiin muutamia historialliseen aikaan liittyviä kellarikuoppia, säilytyskuoppia, röykkiöitä ja rakennuksen pohjia. Kuoppien maannoksia tutkittiin maaperäkairalla niiden luonteen selvittämiseksi ja todettiin kaikki historialliseen aikaan kuuluviksi sijaintinsa, muotonsa ja maannoksensa perusteella. Rakennuksen pohjat ovat karttojen ja ilmakuvien perusteella peräisin 1900-luvulta.

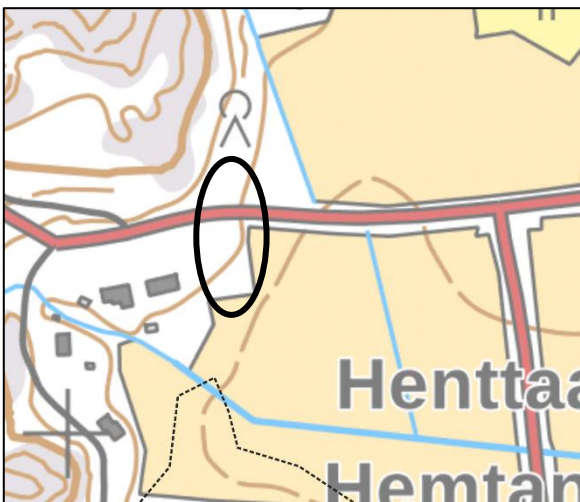
Gerkin talolle vievän tien pohjoispuolella havaittiin rinteessä maahan kaivettu kellarikuoppa (ks. kohdekuvaukset Gerk 3). Kuopan koko on 4x5 metriä ja se on noin metrin syvä, siihen johtaa alarinteestä kapea käytävä. Vastaavanlainen kellarikuoppa löytyi myös Lakemäen länsipäästä (kohdekuvaukset Lakeamäki). Gerkin kellarikuopan ikää on vaikea tarkkaan arvioida, se liittyyneen kuitenkin talon toimintaan. Lakeamäen kuoppa on todennäköisesti 1900-luvulta, sillä sen pohjoispuolelle noin 100 metrin päässä on vuoden 1932 kartan mukaan ollut maatalo ja kuopan tuntumassa peltoja. Vassholmsbergetin itäreunalta löytyi myös kuoppia, jotka ovat todennäköisesti myös säilytyskuoppia. Kaksi kuopista on halkaisijaltaan 4–5 metriä, syvyydeltään noin 1,5 metriä ja niistä noin 50 metrin päässä on pienempi kuoppa. Kuopat voivat liittyä 1900-luvulla niiden eteläpuolella olleeseen taloon, jonka raunioita on Salinpellontien molemmin puolin. Kuoppien lisäksi löytyi myös peltoviljelyyn liittyviä raivausröykkiöitä Soldatängenin alueelta, jolla on ollut niittyä tai peltoa 1700-luvulta 1960-luvulle asti (kohdekuvaukset Soldatängen).

AKDG7193:9 Koepistoja tehtiin mm. kuvassa näkyvällä muinaisella rantaterassilla alueen koillisosassa.

AKDG7193:14 Rakennuksen kivijalan jäännöksiä Salinpellontien pohjoispuolella kallion kyljessä. Kuva koillisesta.

Oikealla vuoden 1950 ilmakuva, jossa näkyy asuinrakennus ja sen eteläpuolella pitkä talousrakennus nykyisen Salinpellontien molemmin puolin. Vasemmalla peruskartta, johon rakennusten sijainti on ympyröity.

Ennestään tunnetut arkeologiset kohteet tarkastettiin myös inventoinnissa. Löytöpaikan Smeds osalta oli jo tiedossa, että siitä löytynyt pronssivartaan katkelma on peräisin maakasasta, joka on läjitetty pellolta tuodosta maasta, joten löytöpaikka ei liity mihinkään kiinteään muinaisjäännökseen. Peltoja ei tarkasteltu, koska ne olivat kyntämättä ja havaintomahdollisuudet siitä syystä olemattomat. Gerkin löytöpaikaksi on merkitty Gerkin talo, mutta kivikautisen vasarakirveen löytöpaikka ei ole tarkemmin tiedossa. Yleisinventoinnissa tarkastetut ennestään tunnetut kohteet ja inventoinnissa löydetty kohteet on listattu alla olevassa taulukossa.

Uusia kohteita on dokumentoitu 4 kpl. Ne ajoittuvat historialliselle ajalle ja osa voi olla peräisin vasta 1900-luvulta. Kohteiden laji on määritelty muuksi kulttuuriperintökohteeksi, mutta lopullisesta statuksesta päättää Espoon kaupunginmuseo. Hemtansin torppa on ollut mahdollinen muinaisjäännos, mutta inventoinnissa todettiin, että alueella ei ole säilynyt siitä merkkejä, joten se olisi ehkä syytä poistaa.

Nimi	Muinaisjäännoslaji	Tyyppi	Tyyppin tarkenne	Ajoitus
Gerk 1	Löytöpaikka	Löytöpaikat	Irtolöytöpaikka	Kivikautinen
Gerk 3*	Muu kulttuuriperintökohde	Maarakenteet	Kuopat	Historiallinen
Hemtans (Henttaa)	Muinaisjäännos	Asuinpaikat	Kylänpaikat	Historiallinen
Hemtans torppa	Mahdollinen muinaisjäännos	Asuinpaikat	Torpat	Historiallinen
Lakeamäki*	Muu kulttuuriperintökohde	Maarakenteet	Kuopat	Historiallinen
Vassholmsberget*	Muu kulttuuriperintökohde	Maarakenteet	Kuopat	Historiallinen
Smeds	Löytöpaikka	Löytöpaikat	Irtolöytöpaikka	Ajoittamaton
Soldatängen*	Muu kulttuuriperintökohde	Työ- ja valmistuspaikat	Viljelyröykkiöt	Historiallinen
Övergräsan kirkkotie (*)	Muinaisjäännos	Kulkuväylät	Tiet	Historiallinen

Taulukko 1. Inventoinnissa löydetty kohteet (merkitty *) ja tarkastetut ennestään tunnetut kohteet.

4. Tarkkuusinventointi

Tarkkuusinventointi koski inventointialueella Bengtsby/Smedsby (Sepänkylän) Gerkin (1000001817) ja Stensin (1000001816) alueita. Työ tehtiin 19.–20.9.2022. Alueet tarkastettiin silmämääräisesti kävellen läpi. Peltoa ei ollut kynnetty. Gerkin kylätontin alueella ei kuitenkaan aitojen vuoksi tarkastettu aluetta kauttaaltaan. Koekuopitusta tehtiin ennalta Espoon kaupungin, Espoon kaupunginmuseon ja Gerkin asiamiehen sovittun alueen mukaisesti rajatulle alueelle Gerkin omistuksissa olevilla mailla. Stensin alueella koekuopitusta tehtiin muinaisjäännosrajausten mukaisesti. Työryhmän muodostivat Tutkija Tuija Väisänen, apulaistutkija Aleksi Stenberg ja tutkimusavustaja Antti Laitinen ja toisen päivänä mukana oli myös kaivausapulainen Otto Grundström.

AKDG7193:52. Sepänkylä/Smedsby. Stens. Työkuva. Kuvassa Antti Laitinen ja Aleksi Stenberg kaivavat koekuoppia. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koekuopat kaivettiin 50 x 50 cm:n kokoisina, lapio- ja lastakaivuna. Koekuopat kaivettiin kuoppaa KK13 lukuun ottamatta puhtaaseen pohjamaahan saakka. Kaivumaita ei seulottu. Koekuopat ja havaitut rakenteet mitattiin paikoilleen Trimble R10 GNSS-järjestelmällä Espoon kaupungin käyttämässä ETRS-GK25 tasokoordinaatistossa, korkeusjärjestelmässä N2000 (FIN2005-geoidimalli). Mittausten ulkoinen tarkkuus on ± 3 cm ja sisäinen tarkkuus ± 2 cm. Koordinaatit on ilmoitettu keskikoordinaatteina, jollei toisin ole mainittu. Muut havainnot on mitattu käyttäen Garmin Montana GPS-laitetta, jonka mittaustarkkuus on ± 5 m. Kohteista kirjoitettiin sanallinen kuvaus ja lisäksi kohteet valokuvattiin digitaalikameralla. Kaikkia koekuoppia ei valokuvattu. Kuvat tarkkuusinventoinnista on tallennettu MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmään numeroilla AKDG7193:16-76.

Stensin tonttimaa sijaitsee metsäisellä kalliomäellä, nykyisen Vanhan-Stensin tien päässä, aivan Kehä II:n ja Smedsbäckenin länsipuolella. Kylämäestä suurimman osan on rikkonut 1960-luvun koulurakennus lisärakennuksineen. Koulun piha on asfaltoitu. Koulun länsipuolella on leikkipaikka. Sen viereen pellon reunaan on kasattu runsaasti kiviä, joista osa on todennäköisesti pellolta nostettuja. Koulun länsi- ja pohjoispuolella oli mäntyjä ja koivuja kasvava harva metsikkö, jossa kallio oli paikoin näkyvissä. Koulun eteläpuolella on kaakoon laskeva peltoalue, jonka luoteisosassa erottuu joitakin kalliopaljastumia. Kalliopaljastumien kohdalla pellot ovat aiempien tutkimusten mukaan hiekkamaata. Peltoalueen eteläpuolella sijaitsee Gerkin alue, joka on aiemmin muodostunut Smedsin ja Gerkin tiloista. Gerkin päärakennus on valmistunut vuonna 1930. Pihapiirissä on myös 1900-lukua vanhempaa rakennuskantaa. Kartanon luoteispuolella on terassoitu puutarha, joka ulottuu lähelle vanhaa aittaa. Pihan kaakkoispuolen pelto oli lammaslaitumena. Pihapiirin luoteispuolella on kalliainen ja metsäinen mäki, joka luoteessa laskee kapeahkoksi notkelmaksi kallioiden väliin. Myös kallioalue oli lähes kokonaan laitumeksi aidattuna.¹⁵

AKDG7193:16. Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuvaa Stensin kylätontin aluetta. Kuvattu etelästä.
Kuvaaja Tuija Väisänen

¹⁵ Härö 1991: 147, 150

AKDG7193:26. Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin aluetta. Kuvattu idästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Aivan leikkipaikan vieressä erottui matala kasvillisuuden ja sammalen osin peittämä kiviperustus (keskikoordinaatti P: 6676419,2 I: 25485719,5), joka vaikutti kootun lohkeilleista luonnonkivistä, kooltaan 20 x 15 cm – 40 x 25 cm. Sen sisällä ja päällä kasvoi kookas koivu ja mäntyä sekä pihlajaa, heinikkoa ja taimia. Rakenne oli erottuvalta osaltaan noin 4 x 4 m:n kokoinen, mutta kairalla tunnustellen arviolta 4,7 x 6,6 m:n kokoinen. Rakenteen viereen ja sisälle tehtiin koekuopat, mutta näissä ei havaittu mitään merkkejä kulttuurikerroksista tai rakenteista. Rakenteen sisäpuolella erottui maakumpuja, jotka koekuopan perusteella olivat myöhemmin kasattua täyttömaata.

Smedsby skolan ympäristöön kaivettiin 17 koekuoppaa, koekuopat 1–16. Näistä 1–14 kaivettiin kallioiselle mäelle koulun ja leikkipaikan itäpuolelle. Kuopat 15a ja b sekä 16 kaivettiin pienehkölle nurmialueelle koulun kaakkoispuolelle lähelle Lukupuron vartta. Koekuopissa ei havaittu varsinaisia kulttuurikerroksia, mutta kuopassa KK13 (P: 6676410,9 I: 25485711,1) havaittiin tiiviikhö kivikko, jonka väleissä oli melko runsaasti tiilimurua kulttuurikerroksessa. Tämän tiiviin kivikon läpi ei kaivettu. Muissa koekuopissa havaittiin pääasiassa luontaista multaa, hiekkaa ja silttiä sekä savea. Melko lähellä leikkipaikkaa erottui kuitenkin myös betoninen pylvään tms. jalustalaatta ja maassa erottui muokkauksen jälkiä. Muokkausta erottui myös lähelle Lukupuroa tehdyissä koekuopissa, joissa erottui peltokerros. Koulun henkilökunnan mukaan alueella on joitakin vuosia sitten käyty tekemässä metallinilmaisinsintää ja löydetty muun muassa vanhoja kolikoita. Espoon kaupungin museolta saatujen tietojen mukaan havaitun rakennuksen pohjan luoteispuolelta (P: 6676430, I: 25485710) on löydetty vuonna 2018 äyri 1620-luvulta.

AKDG7193:18. Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva kallion päältä Stensin kylätontilta, etualalla irtokiviä. Kuvattu etelästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:22. Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva kylätontin koilliskulmasta. Heinikkoalue Lukupuron ja pumppaamon tms. vieressä. Antti Laitinen ja Otto Grundström kaivavat koekuoppia. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen

AKDG7193:44. Sepänkylä/Smedsby. Stens. koekuoppa KK12. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:45. Sepänkylä/Smedsby. Stens. koekuoppa KK13. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:48. Sepänkylä/Smedsby. Stens. Rakennuksen kiviperustusta. Kuvattu lännestä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Loput koekuopat 17–30 kaivettiin alueen luoteisosaan melko kapealle kaistaleelle. Näistä kuopat 17–23 kaivettiin pellolle ja kuopat 24–29 kallioiden väliin solamaiselle alueelle, joka leveni tasanteeksi kohti etelää. Tämä alue oli hakattua metsää, jonne oli jätetty kasvamaan koivuja sekä jonkin verran kuusia. Aluskasvillisuus oli heinikköä. Koekuoppa 30 kaivettiin pellon luoteispuolelle rinteeseen.

AKDG7193:25. Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva koekuopitettavasta pellon reunasta Stensin muinaisjäännösalueella. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:34. Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin koekuopitettava osa. Kuvattu etelästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:57. Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. Koekuoppa KK17. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja Tuija Väisänen

AKDG7193:62. Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. Koekuoppa KK21 Kuvattu luoteesta. Kuvaaja Tuija Väisänen

Pellon koekuopista löytyi joitakin historiallisen ajan esineitä: piiposliinia, punasavikeramiikan pala, lasia ja liitupiipun varren katkelma, jotka viittaavat 1700–1800-luvulle. Löydöt tulivat peltokerroksesta, joten niitä ei ole talletettu kokoelmiin. Löydöt on valokuvattu ennen poistamista. Peltokerroksen alla oli kuopissa 17–19 tiivis harmaa savi, mutta kuopissa 20–21 hiekkamaa. Kuopissa 22–23 oli jälleen savea. Kuopissa 24–28 luontaiset maakerrokset. Kuopasta 25 tuli pohjalta kallio, kuopista 26–28 turvekerros. Kuopassa 29 (P: 6676325,8 I: 25485570,9) oli selvästi muokattua maata ja kerroksessa erottui myös vanhemman, kotitekoisen tiilen paloja. Kaivettavan alueen lounaispuolella loivassa rinteessä erottui kivikkoinen alue, jossa osa kivistä vaikutti olevan linjassa (P: 6676313,7 I: 25485552,2). Kiviä oli tiiviimmässä kasassa noin 2 m:n laajuisella alueella kivikon kaakkoisosassa ja niiden päällä oli kookas, osittain kaatunut kanto, jonka juuret olivat nostaneet kiviä näkyviin. Kivet vaikuttivat olevan luonnonkiviä. Selkeää rakennuksen perustusta ei kuitenkaan voinut havaita. Tästä noin 50 metriä kaakkoon kallion reunassa erottui porausjälkiä ja lohkomisjälkiä (P: 6676289,4 I: 25485587,8). Poran jälki oli noin 2 cm leveä ja tasainen, joten louhinta tuskin on ollut erityisen vanhaa (1900-luku, aikaisintaan 1800-luvun loppu).

AKDG7193:33. Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin länsiosaa. Mahdollista rakennuksen paikkaa. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:76. Sepänkylä/Smedsby. Gerk. Porausjälki kalliossa. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koekuoppa 30 kaivettiin lähelle koekuoppia 17–23, pellon luoteispuolelle alarinteeseen. Koekuopassa havaittiin vain luontaisia maakerroksia. Alueella erottui kaksi kookkaampaa kiviröykkiötä, joista suurempi, noin 3,5 x 2 m:n laajuinen, lienee peltoröykkiö (P: 6676420,4 I: 25485606,7). Sen koillispuolella oli pienempi, noin 1,5 x 1 m:n laajuinen röykkiö (P: 6676426,0 I: 25485613,1), jonka kivet olivat pyöreitä luonnonkiviä. Kumpikin näistä saattaa olla pelkkä peltoröykkiö, mutta niillä on voitu merkitä myös näillä main kulkenutta Dåvitsin ja Smedsbyn rajaa, sillä kyseinen Gerkin ja Stensin välinen pelto on muun muassa peruskartoilla osa Dåvitsia. Samaan rajaan voivat liittyä myös näistä röykkiöstä noin 10 metriä luoteeseen havaitut maakivien päälle kerätyt pienet kivikeot (P: 6676430,8 I: 25485599,8 ja P: 6676435,4 I: 25485606,4).

AKDG7193:72. Sepänkylä/Smedsby. Stens. Mahdollinen peltoröykkiö tai rajamerkki. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:73. Sepänkylä/Smedsby. Stens. Mahdollinen peltoröykkiö tai rajamerkki. Kuvattu etelästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:74. Sepänkylä/Smedsby. Stens. Maakiven päälle kasattuja kiviä, mahdollinen rajamerkki. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

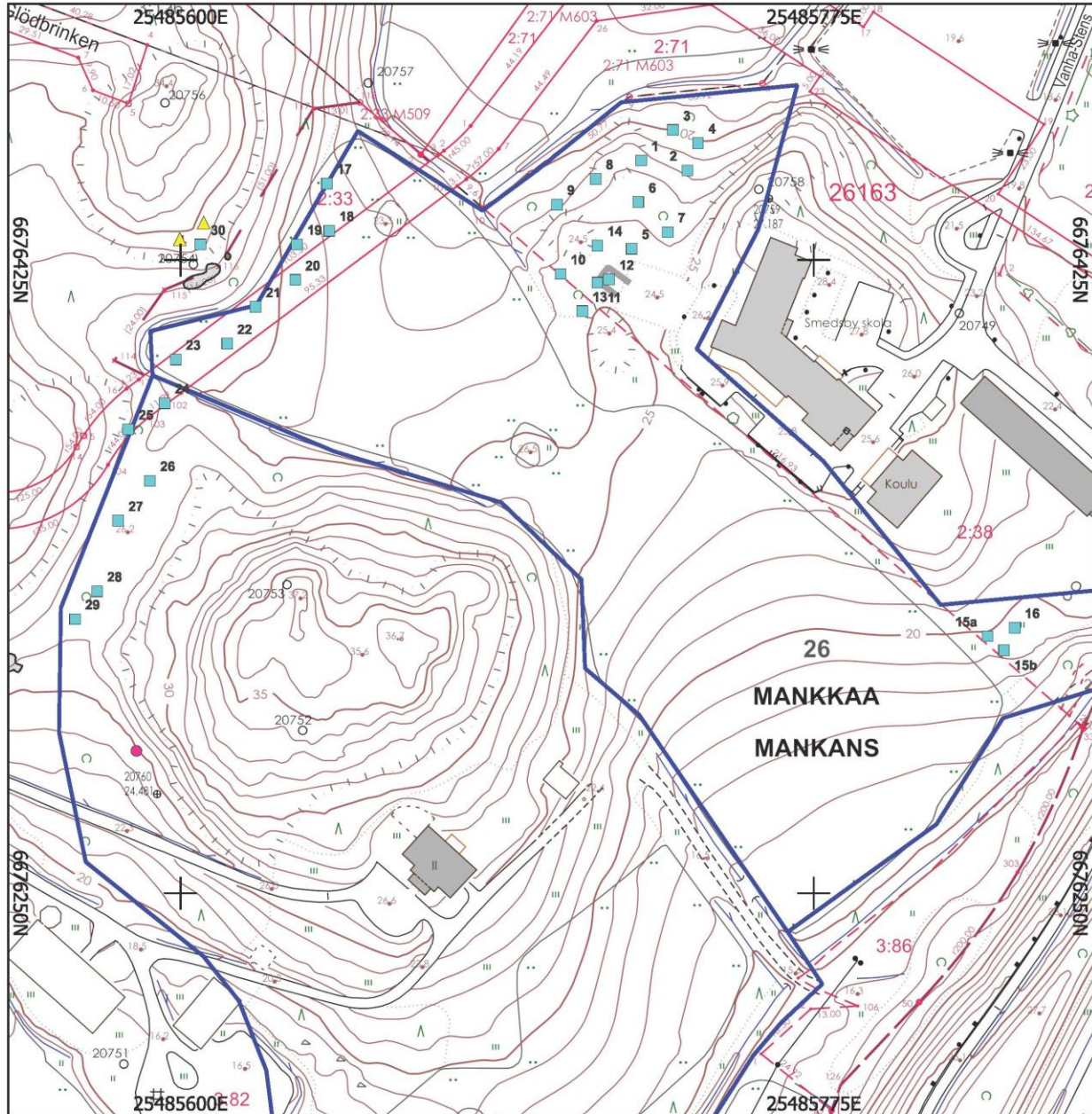

AKDG7193:75. Sepänkylä/Smedsby. Stens. Maakiven päälle kasattuja kiviä, mahdollinen rajamerkki. Kuattu lännestä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Koekuoppaluettelo

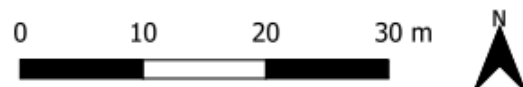
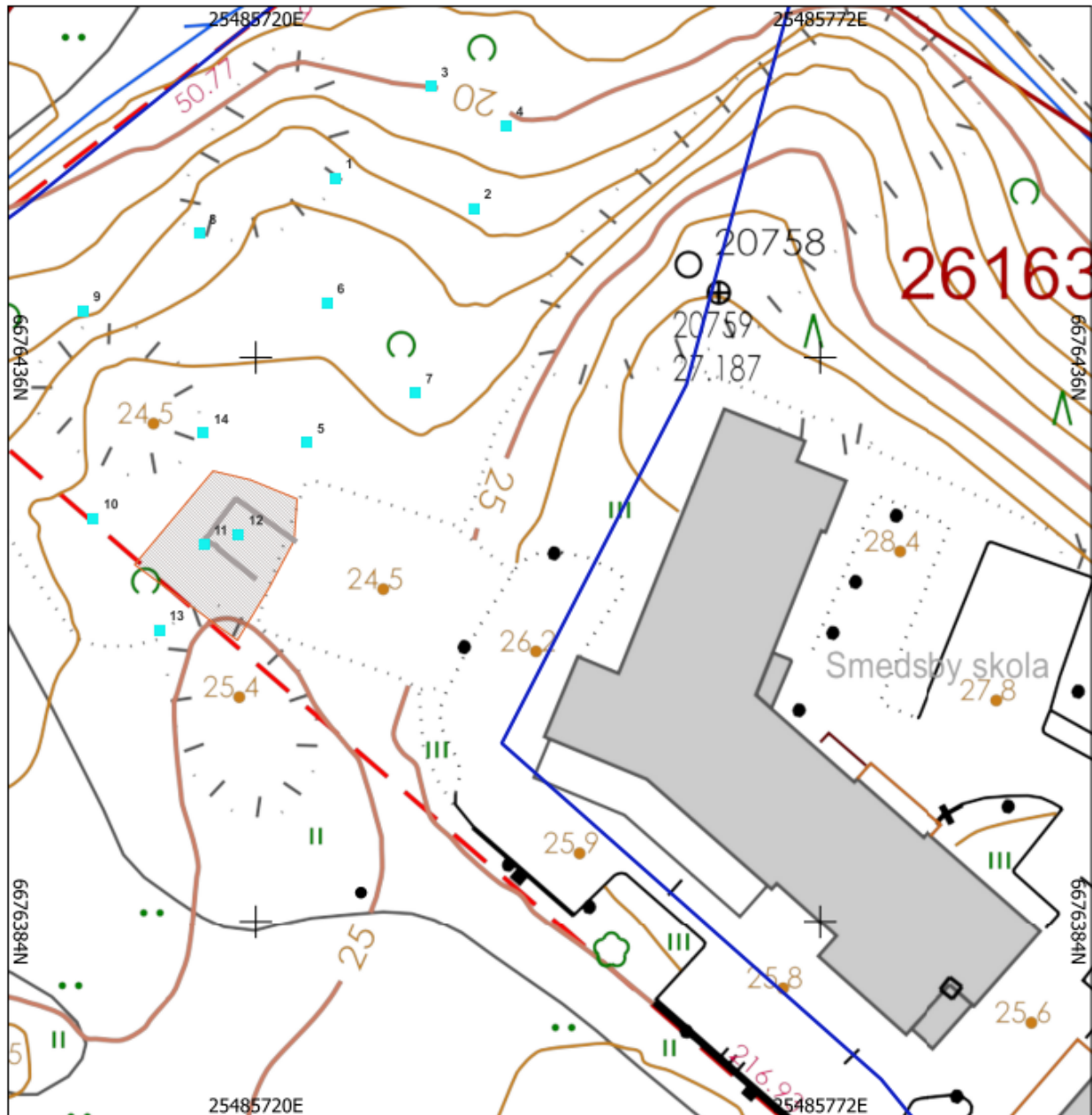
koekuoppa	syvyys	havainnot
KK1	45 cm	Pintamulta 30 cm, alla 10 cm karkea hiekka, jonka seassa joitain kiviä. Pohjalla kallio.
KK2	42 cm	Pintamulta 5 cm, alla ohut, 2 cm, hiekka ja sen alla vanha multakerros 20 cm. Tämän alla siltti ja puhdas savi. 40 cm syvyydellä.
KK3	45 cm	Pintamulta 5 cm, alla siltti, joka vaihtuu pohjasaveksi.
KK4	35 cm	Pintamulta 5, alla harmaa siltti, pohjasavi 35 cm syvyydessä.
KK5	38 cm	Pintamulta 10 cm. Runsaasti juuria, vain puolet kuopasta kaivettu. Melko runsaasti kiviä ruskeassa hiekassa. Pohjalla puhdas pohjahiekka.
KK6	58 cm	Pintamulta 5 cm, alla multainen hiekka 15 cm ja sen alla kellanruskea hiekka 5 cm, pohjasiltti.
KK7	50 cm	Pintamulta 4 cm, silttihiekka 45 cm, puhdas savisiltti pohjalla.
KK8	70 cm	Pintamulta 2 cm, alla löyhä kellanruskea hiekka n. 25 cm, sen alla hiekka ja pohjalla puhdas savi. Jossain vaiheessa sekoittunut yläosa. Yläosan hiekka sekoittunutta.
KK9	60 cm	Pintamulta 3 cm, silttinen hiekka 40 cm, sen alla silttinen savi.
KK10	50 cm	Kuoppa painanteessa. Pintamultakerros 15 cm, paljon juuria. Hieno pölyävä kellanruskea hiekka 35 cm, pohjasavi.
KK11	62 cm	Kuoppa rakenteen vieressä. Pintamulta 12 cm, hieno ruskea hiekka 20 cm, muuttuu soran sekaiseksi pölyäväksi hiekaksi, kova siltti pohjalla.
KK12	70 cm	Kuoppa rakenteen sisällä. Pintamulta 5 cm, hiekka n. 25 cm, alla ilmeisesti vanha maan pinta, multakerros n. 2 cm. Sen alla uusi pölyävä hiekkakerros n. 35 cm, pohjalla kiviä.
KK13	35 cm	Pintamulta alle 1 cm, multainen hiekka, jonka seassa joitain terävähköjä ja pyöreitä kiviä. 35 cm syvyydellä tiiviimpi kivikeskittymä pienehköjä 5–20 cm kiviä, välissä tiiltä. Ei kaivettu syvemmälle.
KK14	60 cm	Pintamulta 15 cm, ruskea hiekka 40 cm, jonka jälkeen hiekan joukkoon tulee savi-laikkuja.
KK15a	40 cm	Ei erillistä pintamulta. Peltomulta 40 cm, pohjalla savi.
KK15b	48 cm	Peltomulta 40 cm, vaihtuu saveksi, pohjalla savi.
KK16	60 cm	Pintamulta 15 cm, hiekkainen ja hiukan mullansekainen. Sekoittunut kerros noin 40 cm, pohjalla kuiva harmaa savi.
KK17	35 cm	Peltokerros 35 cm, pohjalla puhdas savi.

KK18	40 cm	Peltomulta 34 cm, seassa hiukan tiiltä, alla puhdas harmaa savi.
KK19	37 cm	Savinen peltomulta 37 cm, pohjalla harmaa savi.
KK20	45 cm	Peltomulta 25 cm, alla vaaleanruskea hiekka, joka vaihettuu siltiksi kuopan pohjalla.
KK21	35 cm	Peltomulta 25 cm, alla hieno keltainen hiekka, paikoin siltti. Pohjaa kohti maa muuttuu silttisemmäksi.
KK22	45 cm	Pintamulta 40 cm, alla savisiltti.
KK23	45 cm	Peltokerros 40 cm, alla savi.
KK24	40 cm	Pintamulta 30 cm, alla savi.
KK25	50 cm	Pintamulta n. 20 cm, alla hiekka 20 cm, pohjalla kallio.
KK26	50 cm	Pintamulta 8 cm, alla 20 cm tumma turvekerros ja sen alla tummanruskeaksi värjäytynyt hiekka.
KK27	42 cm	Pintaturve 25 cm, märkä silttinen harmaa hiekka 15 cm, pohjasiltti.
KK28	45 cm	Pintamulta 5 cm, huuhtoutumiskerros 2 cm, hieman hiekkainen turvemulta 40 cm, pohjalla vaaleanharmaa siltti.
KK29	60 cm	Pintamulta 15 cm, alla sekoittunut hiekka 45 cm, jonka seassa vanhaa tiiltä. Pohjasiltti 60 cm syvyydellä.
KK30	25 cm	Pintamulta 3 cm, sen alla multainen harmaa hiekka 20 cm ja pohjalla puhdas hiekka ja kiviä.

ESPOO SEPÄNKYLÄ Bengtsby/Smedsby Stens & Gerk 1000001816 & 1000001817	Yleiskartta Koekuopat ja havaitut ilmiöt	
Tuija Väisänen 2022	mk 1:1500	
mitt. Aleksi Stenberg digit. Aleksi Stenberg	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 1
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT		

- Koekuoppa
- Kivijalka
- Kivialue
- Mahdollinen rajamerkki
- ▲ Pieni kiviheko
- Porausjälki kalliossa
- Muinaisjäännösalue

ESPOO SEPÄNKYLÄ Bengtsby/Smedsby Stens & Gerk 1000001816 & 1000001817		Karttaote Kivijalka ja koekuopat 1-14	
Tuija Väisänen 2022		mk 1:500	
mitt. Aleksi Stenberg digit. Aleksi Stenberg		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 2
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			

- Koekuoppa
- Kivijalka
- Mahdollisesti säilyneitä kulttuurikerroksia ja rakenteita
- Muinaisjäännösalue

5. Yhteenveto

Inventointi jakaantui kaava-alueen yleisinventointiin sekä Stensin ja Gerkin historiallisten kyläpaikkojen tarkkuusinventointiin. Yleisinventoinnin suoritti tutkija Vesa Laulumaa ja tarkkuusinventoinnista vastasi tutkija Tuija Väisänen.

Yleisinventoinnissa löydettiin ja dokumentoitiin neljä uutta kohdetta, jotka liittyvät historiallisen ajan maankäyttöön. Kohteista kaksi on kellarikuoppia, yhdessä on todennäköisesti myös kyseessä jonkinlaiset varastokuopat ja yhdessä on viljelyröykkiöitä. Yhteenvetona yleisinventoinnista voi todeta, että inventointialueella on harjoitettu maataloutta satojen vuosien ajan ja sen jäännöksenä on maastossa erilaisia kuoppia ja kellareita, viljelyröykkiöitä ja rakennusten jäännöksiä, joista osa on 1900-luvulta eivätkä näin ollen ole luokiteltavissa muinaisjäännökseksi tai muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Löydettyjen kohteiden vaikutusta maankäyttöön arvioi Espoon kaupunginmuseo.

Bengtsby/Smedsby (Sepänkylän) Gerkin ja Stensin kylätonttien alueella tehtiin tarkkuusinventointi, joka keskittyi Stensin alueelle ja osiin Gerkin tilasta. Havainnot jäivät melko vähäisiksi, mutta Stensin alueelta löydettiin kuitenkin kiviperustuksen osa. Pellon, koulun ja leikkipaikan välissä on melko pieni, noin 20 x 20 metrin laajuinen alue, jolla saattaisi olla säilynyt jälkiä Stensin varhaisemmasta asutuksesta. Arvioitu potentiaalinen alue koulutontin alueella on merkitty Karttaan 2 (s. 28). Avokallion ja rakennettu alue rajaavat potentiaalista aluetta. Koekuopista saatiin löytöjä vain peltokerroksesta, eikä niitä ole talletettu.

Gerkin alueelta havainnot keskittyvät kallioiden väliseen solaan. Koekuopissa havaittiin pääasiassa luontaista maata, mutta myös merkkejä muokkauksesta. Toimintaa lienee ollut ennen kaikkea lähellä Gerkin kartanolle vievää tietä, solamaisen alueen eteläpäädyn tasanteella. Paikalla saattaisi olla ollut rakennus 1800-luvun alkupuolella tai sitä ennen. On myös mahdollista, että aluetta on tasattu myöhempää käyttöä varten. Gerkin pihapiirissä on useita vanhoja talousrakennuksia ja laaja piha-alue, jonka alueella on voinut säilyä kulttuurikerroksia ja rakenteita. Koska tätä aluetta ei inventoinnin yhteydessä päästy tarkastelemaan lähempää, perustuu arvio säilyneisyydestä etäämmältä tehtyihin havaintoihin.

Kyläpaikkojen tarkkuusinventointia ei tehty koko muinaisjäännökseksi määritellyllä alueella vaan vain osalla siitä, joten kokonaisuudessaan muinaisjäännösten säilyneisyys ja laajuus on vielä tarkemmin selvittämättä. Muinaisjäännösalueet sijoittuvat osittain pellolle ja osittain metsään. Mikäli pellolla sijaitsevalle muinaisjäännöksen osalle kohdistuu rakennushankkeita, niin niiden osalta säilyneisyys ja laajuus on melko nopeasti selvitettävissä tekemällä alueille koeojia, joista pintamultakerros poistetaan kaivinkoneella, jonka jälkeen voidaan tutkia, onko peltokerrosten alla säilynyt kulttuurikerroksia. Metsässä tutkimus joudutaan tekemään käsin kaivaen, joten se vie enemmän aikaa.

Lähteet

Kirjallisuus

Europaeus, Aarne 1922: Fornfynd från Kyrkslätt och Esbo socknar. Finska Fornminnesförening Tidskrift XXXII:1.

Harju, Erkki-Sakari; Tiilikainen, Heikki 2009: Kuninkaallinen merikartasto 1791-1796.

Harju, Erkki-Sakari; Lappalainen, Jussi T. 2012: Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776-1805. SKS:n toimituksia 1373.

Härö, Erkki 1991: Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema

Kepsu, Saulo 2008: Espoon vanha asutusnimistö. Toim. Kaija Mallat, Sami Suviranta, Reima T. A. Luoto., Kylä-Espoo. Vanha asutusnimistö ja kylämaisema. s. 9-156. Espoon kaupunki 2008.

Nikander, Hagar 1984: Espoo 1700–1865. Espoon kaupunki.

Ramsay, August 1984a. Espoo. Espoon pitäjä ja Espoon kartano 1500-luvulla. Jyväskylä.

Ramsay, August 1984b. Espoo II. Espoon pitäjä ja Espoon kartano 1600-luvulla. Jyväskylä.

Tutkimusraportit

Hakanpää, Päivi 2005: Espoon eteläosien historiallisen ajan kyläpaikkojen yleiskaavainventointi. Museovirasto Rakennushistorian osasto.

Hurre, Matti 1962: Espoon inventointi. Muinaistieteellinen toimikunta, esihistorian toimisto.

Jussila, Timo 1989: Espoon muinaisjäännösten osainventointi 1989.

Jussila, Timo 1990: Espoon muinaisjäännösten inventointi 1990.

Nurminen, Teija 2000: Keskiaikaisten kyläonttien inventointi 2000. Kohde 3. Espoon kaupunginmuseo.

Muut lähteet

Gräsagård, Olari, Olarsby, Södrick, Bemböle, Storhoplax och Mankans: Rågångskarta med beskrifning. Nils Westermarck 1762. (B8:1/14-15) <https://astia.narc.fi/uusiastia/>

Gräsagård; jakokunta Karta öfver egorne med delningsbeskrifning. C. Hagström. 1773 (B8:1/3-9) <https://astia.narc.fi/uusiastia/>

Pitäjäkartta 1750. F.J. Fonseen. RA LL 1850 nr 71. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-200907293014>

Senaatinkartta karttalehdet VI 28, VI 29 ja VII 28. <https://astia.narc.fi/uusiastia/>

Henttaa/ Hemtans 1945, Paavo Jäntti. (B7a:24/1-16) <https://astia.narc.fi/uusiastia/>

Topografikartta 2034 03 vuodelta 1932. Maanmittauslaitos. <http://vanhatpainenutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Peruskarttalehti 2034 03 vuosilta 1960, 1967, 1979 ja 1991. Maanmittauslaitos. <http://vanhatpainenutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Espoon kaupungin karttapalvelun ilmakuva vuodelta 1976. <https://kartat.espoo.fi/ims>

Paikkatietoikkunan historialliset ilmakuvat vuodelta 1944, 1950 ja 1956. <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

Kuvaluettelo

nro	aihe	kuvaaja
AKDG7193:1	Inventointialuetta, kuvauskohterin kuva pohjoisesta.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:2	Inventointialue oli suurelta osin muokkaamatonta peltoa keuhällä 2022. Met-säsaarekkeella kuvan keskellä Hentansin (Henttaa) historiallisen ajan kyläpaikka. Kuvauskohterin kuva lännestä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:3	Bengstby/Smedsby (Sepänkylä) Gerk historiallisen ajan kyläpaikka ja sen takana Bengstby/Smedsby (Sepänkylä) Stens. Kuvauskohterin kuva etelästä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:4	Gerk 3. Kellarikuoppa mäen Gerkin pohjoispuolella. Kuva idästä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:5	Lakeamäki. Kellarikuoppa mäen länsipäässä. Kuva etelästä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:6	Vassholmsberget 1. Pohjoisempi kahdesta vierekkäisestä kuopasta itään viettävällä rinteellä. Kuva pohjoisesta.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:7	Vassholmsberget 1. Osittain vallin ympäröimä kuoppa kallon ja ojan välissä. Kuva kaakosta.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:8	Koekuoppa inventointialueen koillisulmassa. Kuva idästä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:9	Inventointialueen koillisosassa oleva muinainen rantaterassi. Kuva idästä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:10	Rajamerkki Vassholmsbergetin itäpuolella tilan 49-419-1-28 kulmassa.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:11	Pelloilta raivattuja kiviä kallon kupeessa Soldatängenillä. Kuva koillisesta.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:12	Pieni raivausröykkiö Soldatängenillä. Kuva idästä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:13	Rakennuksen jäännökset Salinpellontien eteläpuolella. Kuva lounaasta.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:14	Rakennuksen jäännökset Salinpellon pohjoispuolella kallon kyljessä. Kuva koillisesta.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:15	Salinpellontie, jonka molemmiin puolin on rakennusten jäännöksiä. Kuva idästä.	Vesa Laulumaa
AKDG7193:16	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuvaa Stensin kylätontin aluetta. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:17	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva kallon päältä Stensin kylätontilta. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:18	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva kallon päältä Stensin kylätontilta, etualalla irtokiviä. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:19	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva kallon päältä Stensin kylätontin korkeimmalla kohdalla. Kivialue pellon reunalla. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:20	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva Stensin kylätontilta. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:21	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva Stensin kylätontilta. Koekuopan KK13 paikka, alueella erottuu jonkin verran kiviä. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:22	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva kylätontin koillisulmasta. Heinikkoalue Lukupuron ja pumppaamon tms. vieressä. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:23	Sepänkylä/Smedsby. Stensin aluetta. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:24	Sepänkylä/Smedsby. Stensin aluetta. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:25	Sepänkylä/Smedsby. Yleiskuva koekuopitettavasta pellon reunasta Stensin muinaisjäännösalueella. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen

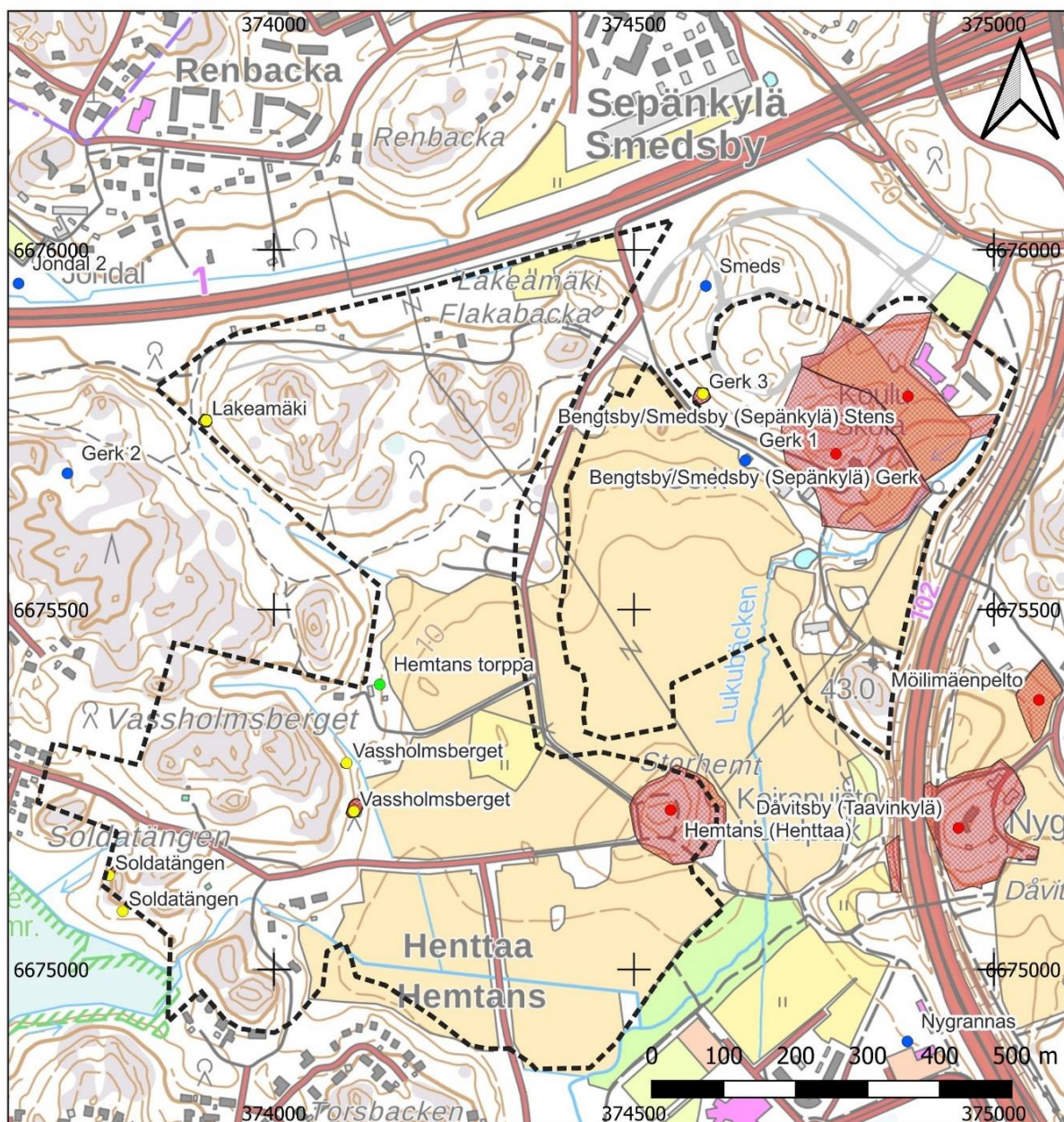
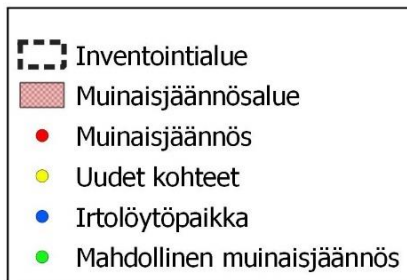
AKDG7193:26	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin aluetta. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:27	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin aluetta. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:28	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin aluetta. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:29	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin luoteista aluetta. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:30	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin eteläosaa. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:31	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin eteläosaa. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:32	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin koekuppitettavan osan eteläpääty. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:33	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin länsiosaa. Mahdollista rakennuksne paikkaa. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:34	Sepänkylä/Smedsby. Gerkin kylätontin koekuppitettava osa. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:35	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK1. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:36	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK2. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:37	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK3. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:38	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK4. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:39	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK6. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:40	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK7. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:41	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK8. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:42	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK9. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:43	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK10. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:44	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK12. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:45	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK13. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:46	Sepänkylä/Smedsby. Stens. KK14. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:47	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Rakennuksen kiviperustusta. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:48	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Rakennuksen kiviperustusta. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:49	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Rakennuksen kiviperustusta. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:50	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Rakennuksen kiviperustusta. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:51	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Rakennuksen kiviperustuksen länsikulma. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:52	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Työkuva.	Tuija Väisänen
AKDG7193:53	Sepänkylä/Smedsby. Stens, kaakkoisosa. KK15a. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:54	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Löytöjä koekuopasta 15a, ei otettu talteen.	Tuija Väisänen
AKDG7193:55	Sepänkylä/Smedsby. Stens, kaakkoisosa. KK15b. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:56	Sepänkylä/Smedsby. Stens, kaakkoisosa. KK16. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:57	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK17. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:58	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK17 löytö.	Tuija Väisänen
AKDG7193:59	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK18. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:60	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK19. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:61	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK20 Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:62	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK21 Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:63	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK22 Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:64	Sepänkylä/Smedsby. Stens, pelto. KK23 Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:65	Sepänkylä/Smedsby. Gerk, luoteisosa. KK24. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:66	Sepänkylä/Smedsby. Gerk, luoteisosa. KK25. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen

AKDG7193:67	Sepänkylä/Smedsby. Gerk, luoteisosa. KK26. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:68	Sepänkylä/Smedsby. Gerk, luoteisosa. KK27. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:69	Sepänkylä/Smedsby. Gerk, luoteisosa. KK28. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:70	Sepänkylä/Smedsby. Gerk, luoteisosa. KK29. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:71	Sepänkylä/Smedsby. Gerk, luoteisosa. KK30. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:72	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Mahdollinen peltoröykkiö tai rajamerkki. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:73	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Mahdollinen peltoröykkiö tai rajamerkki. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:74	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Maakiven päälle kasattuja kiviä, mahdollinen rajamerkki. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:75	Sepänkylä/Smedsby. Stens. Maakiven päälle kasattuja kiviä, mahdollinen rajamerkki. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:76	Sepänkylä/Smedsby. Gerk. Porausjälki kalliossa. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:77	Sepänkylä/Smedsby. Smedsbyn kirkkotie haarasta länteen. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:78	Sepänkylä/Smedsby. Smedsbyn kirkkotie haarasta etelään. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:79	Sepänkylä/Smedsby. Smedsbyn kirkkotie haarasta itään. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:80	Hemtans. Yleiskuva Storhemtin kylätontista. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:81	Hemtans. Storhemt. Kylätonttialueen kaakkoisosaa. Alueella roskaa ja rakennuksen paikka. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:82	Hemtans. Storhemt. Kylätonttialueen kaakkoisosaa. Pihatien kohta. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:83	Hemtans. Storhemt. Kylätonttialueen mäen päältä, syreenien ja multapenkien keskellä kalusteita. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:84	Hemtans. Storhemt. Yleiskuvaa kylätonttialueen mäen päältä. Kuvattu kaakosta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:85	Hemtans. Storhemt. Mäen päällä kivillä reunustettu kuopanne. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:86	Hemtans. Storhemt. Kiviä pellon laidalla kylämäen pohjoisreunalla. Kivet eivät enää vaikuta muodostavan rakennetta, vaikka todennäköisesti ovat rakennukset peräisin. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:87	Hemtans. Storhemt. Kuoppa, jonka reunalla erottuu kookas kivi, mahdollisesti puretusta rakenteesta. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:88	Hemtans. Storhemt. Yleiskuvaa mäen päältä edelleen erottuvalle kivijalalle, rakennus 1 päin. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:89	Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, kulma kookkaan kivijalan länsipuolella. Kuvattu lännestä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:90	Hemtans. Storhemt. Kookkaan kiviperustuksen, rakennus 1 pohjoispääty. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:91	Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, pohjoispääty. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:92	Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, pohjoispääty. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:93	Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, kookas porattu kivi.	Tuija Väisänen
AKDG7193:94	Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, ympäristössä ja sisäpuolella runsaasti tiiltä.	Tuija Väisänen

AKDG7193:95	Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, alueella kattotiilen kappale, jossa teksti "Mokulla".	Tuija Väisänen
AKDG7193:96	Hemtans. Storhemt. Betoniperustusta. Kuvattu idästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:97	Hemtans. Storhemt. Kiviperustus, rakennus 2. Kuvattu pohjoisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:98	Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 2, kaakkoispuoli. Kuvattu luoteesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:99	Hemtans. Storhemt. Kiviperustus, rakennus 2. Keskellä romahtanut kellari. Kuvattu etelästä.	Tuija Väisänen
AKDG7193:100	Hemtans. Storhemt. Kiviperustus, rakennus 2. Kuvattu koillisesta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:101	Hemtans. Storhemt. Kiviperustus, rakennus 2. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:102	Hemtans/Smedsby. Yleiskuva Storhemtin kylämäen pohjoisreunalta Gerkin suuntaan. Kuvattu lounaasta.	Tuija Väisänen
AKDG7193:103	Sepänkylä/Smedsby. Koekuoppien löydöt.	Tuija Väisänen

Kohdekuvaukset

Kartta inventointialueen ja lähiympäristön arkeologisista kohteista

Gerk 1, mj.tunnus 1000005766

Muinaisjäännöstyyppi: Löytöpaikat **Alatyyppi:** -
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Kivikautinen
Laji: Löytöpaikka
ETRS-TM35FIN: P: 6675708 I: 374655 Z:
Koord. selite Gerkin talo
Lähin osoite:

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Vasarakirves (KM 520) on mahdollisesti löytynyt Smedsbyn Gerkin tilalta. Tarkempaa löytöpaikkaa ei tiedetä

Inventointihavainnot 2022:

Löytöpaikan tiedot ovat epämääräiset ja koordinaatit on laitettu osoittamaan taloa. Aluetta tarkasteltiin inventoinnin yhteydessä yleisesti.

Digikuvat: - -
Löydöt: - -

Aiemmat löydöt: KM520:1 (vasarakirves)

Aiemmat tutkimukset: Aarne Europaeus v. 1922, Fornfynd från Kyrklätt och Esbo socknar. SMYA XXXII:1, 59 nro 262;
Matti Huurre v. 1962 inventointi (kohde nro 180)

Bengt/Smedsby (Sepänkylä) Gerk, mj. tunnus1000001817

Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat **Alatyyppi:** Kyläpaikat
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäännös
ETRS-TM35FIN: P: 6675716 I: 374781 Z: 25
Koord. selite -
Lähin osoite: Sepänkalliontie

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Vuoden 1540 maakirjan mukaan Bengtsbyssä oli neljä taloa, mutta jo vuosisadan lopussa taloja oli enää vain kolme: Smeds, Gerk ja Stens. Viimeinen vanhalla kylämäellä olevista kantataloista on Gerk, johon on liitetty myös Smedsin maat. Rekisterissä Smeds on edelleen olemassa omana tilana. Nykyinen Gerkin päärakennus sijaitsee entisen Smedsin päärakennuksen paikalla. Stens on puolestaan alun perin sijainnut mäellä, jossa nykyisin on Smedsbyn ruotsinkielinen koulu (ts. Smedsby skola ja Stens skola).

Tonttimaata sijaitsi metsäisellä, luode-kaakkoissuuntaisella mäellä, noin 5 km Espoon kirkosta luoteeseen, nykyisen Flakabäckvägentien päässä, aivan Kehä II:n länsipuolella. Mäen luoteisosassa on lähes 35 m mpy kohoava kallio. Mäkeä ympäröivät lännessä, etelässä ja idässä viljelyksessä olevat hiekansekaiset savipellot. Nykyinen päärakennus on valmistunut vuonna 1930. Pihapiirissä on myös 1900-lukua vanhempaa rakennuskantaa (Härö 1991, 150). Kartanon pohjois- ja luoteispuolella on terassoitu puutarha, joka ulottuu lähelle vanhaa aittaa.

Inventointihavainnot 2022: Gerkin kylätontin aluetta ei inventoitu, mutta sen läheisyydestä löytyi kuopparakenne, joka Espoon kaupunginmuseon ohjeistuksen mukaisesti lisättiin kylätontin alakohteeksi. Kuoppa sijaitsee Gerkin kartanoon johtavan tien pohjoispuolella rinteessä. Kyseessä on ilmeisesti kellarin tai muun säilytyskuopan jäännös. Kuoppa on kooltaan noin 4 x 5 metriä, sitä ympäröi matala valli muualta paitsi rinteiden yläosan kohdalta, jossa sen reuna on rinteiden tasalla. Lännestä, alarinteen ja tien suunnasta kuoppaan johtaa noin puoli metriä leveä ja kolme metriä pitkä käytävä. Kuoppa on osin kuusien katveessa.

Digikuvat: AKDG7193:4 -

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: Erkki Härö inventointi v. 1991, Teija Nurminen inventointi v. 2000, Päivi Hakanpää inventointi v. 2004

Alakohde:

Kellarikuoppa P: 6675800, I: 374596

Gerk 3. Kellarikuoppa Gerkin kartanolle johtavan tien itäpuolella. Kuva idästä. AKDG7193:4

Hemtans (Henttaa), muinaisjäännöstunnus 1000001842**Muinaisjäännöstyyppi:** asuinpaikat**Alatyyppi:** kyläpaikat**Lukumäärä:** 1**Ajoitus:** historiallinen**Laji:** Muinaisjäännös**ETRS-TM35FIN:** muinaisjäännösrekisterin koordinaatti P: 6675222 I: 374551**ETRS-GK25:** P: 6675772 I: 25485429**Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:**

Kylämäki sijaitsee Kehä II:n länsipuolella peltojen ympäröimänä. Kehä II on pahoin rikkonut Bengtsbyn/Smedsbyn, Dåvitsbyn ja Hemtansin kylämäkien sekä niitä ympäröivän viljelysaukean yhtenäisen kulttuurimaisemakokonaisuuden.

Vuoden 1540 maakirjan mukaan Hemtansin kylässä oli kolme taloa. 1600-luvun alussa taloja oli enää kaksi: Storhemtans ja Lillhemtans. Lillhemtans siirrettiin 1700-luvun lopulla parin kilometrin päähän, mutta Storhemtansin talo sijaitsi vanhalla kylämäellä vuoteen 1985, jolloin se purettiin. Kylä on syntynyt ilmeisesti vasta myöhäiskeskiajalla ja sen emäkylä on mahdollisesti Bengtsby. Vanha tonttimaa on ollut Storhemtin talon kohdalla.

Vuonna 2014 löytyi sulanut metallinkappale (tinaa tai hopeaa) ja kupariseosmetallisen renkaan katkelma metallinilmaisimella muutaman kymmenen metriä kylätontin rajauksesta pohjoiseen. Löytöjä ei talletettu kokoelmiin (verifikaatti ja valokuvat). Pellossa näkyy myös sulanutta lyijyä ja tinaa sekä pajakuonaa. Löytöpaikan koordinaatti (arvioitu ilmakuvasta) p=6675290, i=374500.

Inventointihavainnot 2022:

Autiotontti sijaitsee peltojen ympäröimällä kalliomäellä Kehä II:n länsipuolella. Peltoalueen eteläpuolella on koulukeskus. Kylätontille tulee Ison-Henttaan tien nimellä oleva kävelytie luoteesta. Kylämäen länsipuolen pelloilla rakennetaan uusia ajoteitä. Mäen kaakkoisosasta kohti Nygrannasta kulkee Storhemtinreitti-niminen kävelytie.

Mäen pohjoisosassa on avokalliota, jonka alapuolella kasvoi kuusivoittoista metsikköä. Luoteisosassa mäki on varsin jyrkkä. Mäen päällä polkujen keskellä on avoin tasanne, jonka länsipuolella on syreenien reunustama pieni aukio, jonne oli jätetty huonekaluja. Mäen päällä kasvoi istutettujen syreenien lisäksi pääasiassa lehtipuita. Mäen itäosassa erottui kahden puretun rakennuksen kivijalat, joista toisessa lienee myös kellari. Lisäksi alueella erottui muita epäselvempiä rakenteita ja oletettavasti nuorehko rakennuksen paikka. Aiemmassa inventoinnissa paikalla olevien kivijalkojen on mainittu olevan peräisin 1985 puretusta, 1930-luvulla vanhan rakennuksen paikalle rakennetusta, päärakennuksesta ja 1800-luvun siipirakennuksesta. Maastohavainnot vuoden 1945 karttaan verrattaessa tämä ei kuitenkaan vaikuta todennäköiseltä, vaan kyse on muista rakennuksista.¹⁶

Vanhan päärakennuksen kohdalla mäen korkeimmalla kohdalla ei erottunut selkeitä kivijalkoja. Mäen itäreunassa erottui kuitenkin osin kivien reunustama neliömäinen 60 cm syvyinen kuoppa, jonka sisämitat olivat noin 1,5 m (P: 667576,6 I: 25485426,3). Ympäristössä rikkoutuneissa maastonkohdissa erottui melko modernia roskaa ja muun muassa aaltopahvia.

¹⁶ Hakanpää 2005, Härö 1991:151

Kylämäen pohjoisosassa oli havaittavissa, että alueella on ollut rakennuksia, mutta selviä kivijalkoja ei havaittu. Pohjoisimmassa reunassa oli runsaasti luonnonkivistä koostuvaa purkukivikkoa, ja tästä hieman kaakkoon erottui halkaisijaltaan 1,2 m:n kuopanne, jota reunusti kookas, lohkottu kivi (P: 6675810,8 I: 25485455,5). Tästä noin 17 metriä etelään erottui kookas, kookkaista (suurimmat halkaisijaltaan n. 1 m) lohkokivistä rakennettu koillis-lounassuuntainen kiviperustus (Rakennus 1), jonka pituus oli noin 25 metriä ja leveys noin 15 metriä. Kiviä erottui 2–4 kerroksessa rakennuksen kaakkoisreunustalla, kun länsireunaa taas ei erottunut. Kivijalka koostui pääasiassa lohkotuista kivistä, joissa erottui paikoin poranjälkiä. Kiviperustus oli paikoin romahtanut ja sen päällä kasvoi melko kookkaitakin lehtipuita. Perustuksen pohjoisosan kivet olivat kookkaampia ja vähemmän sammaloituneita, kuin muualla, mikä voisi viitata siihen, että rakennusta on rakennettu useammassa vaiheessa. Rakenteen länsireunustalla tai sen sisäpuolella erottui pienemmistä, noin 30 cm kokoisista kivistä noin 2 x 2 m:n kokoisena. Kivet erottuivat pohjois-eteläsuuntaisena ja itä-länsisuuntaisena rivinä (P: 6675781,7 I: 25485447). Kivijalan sisäpuolelle jäävällä tasanteella oli erittäin runsaasti tiili- ja kattotiilimurskaa. Yhdessä kattotiilen palassa erottui teksti ”Mokulla.”

Kivijalasta noin 12 metriä kaakkoon erottui osin betoninen perustus (P: 6675768,5 I: 25485461,30) ja tämän eteläpuolella oli noin 9 x 6 m:n laajuinen kiviperustus (Rakennus 2, P: 6675760 I: 25485463), jonka itäseinusta erottui parhaiten. Itäseinustalla erottuivat myös noin 1,5 metrin levyiset porraskivet. Rakenne koostui suurimmaksi osaksi luonnonkivistä, mutta osa kivistä on lohkottuja. Rakennuksen sisällä on mitä ilmeisimmin romahtanut kellari. Sen eteläpäädyssä vaikutti olevan kaksi erillistä neliömäistä perustusta, kooltaan noin 2 x 2 m. Rakennuksen itäpuolella on varsin jyrkkä rinne itään ja rinteessä on runsaasti modernia roskaa.

Alueen eteläosassa polkujen risteyksessä erottui vielä kuoppa ja vallia sen ympärillä, sekä tukirautoja heinikon keskellä. Paikalla lienee sijainnut melko moderni rakennus P: 6675715 I: 25485440,3.

Havaintojen perusteella kivijaloista pohjoisempi voisi olla navetta tai tallirakennus, mutta eteläisempi lienee ollut asuinrakennuksena. Kivijalkojen tienoilla on merkitty rakennuksia vuoden 1945 kartassa ja myös myöhemmissä peruskartoissa.

AKDG7193:91. Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, pohjoispääty. Kuvattu idästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

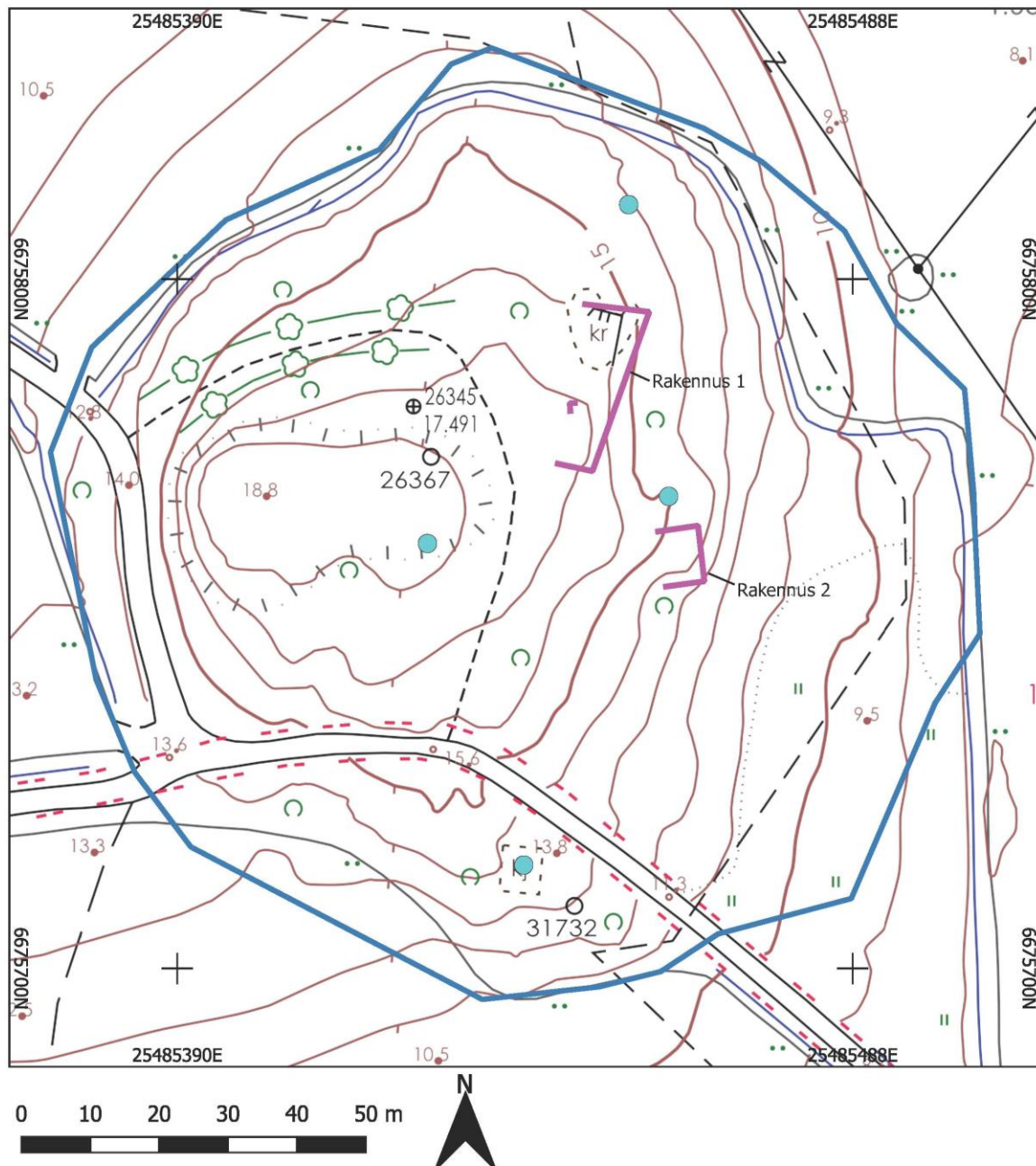
AKDG7193:93. Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, kookas porattu kivi. Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:95. Hemtans. Storhemt. Kiviperustuksen, rakennus 1, alueelta kattotiilen kappale, jossa teksti "Mokulla". Kuvaaja Tuija Väisänen.

AKDG7193:97. Hemtans. Storhemt. Kiviperustus, rakennus 2. Kuvattu pohjoisesta. Kuvaaja Tuija Väisänen.

ESPOO HENTTAA Hemtans (Storhemt) 1000001842	Yleiskartta Maastossa havaitut rakenteet
Tuija Väisänen 2022	mk 1:750
mitt. Tuija Väisänen digit. Tuija Väisänen ja Aleksi Stenberg	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000
Kartta 1	
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	

Hemtans torppa, muinaisjäännöstunnus 1000036111

Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat	Alatyyppi:	Torpat
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	Historiallinen
Laji:	Mahdollinen muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN:	P: 6675396	I: 374147	Z: 30
Koord. selite	Gps-koordinaatit kuopasta		
Lähin osoite:	Lakeanmäentie 18		

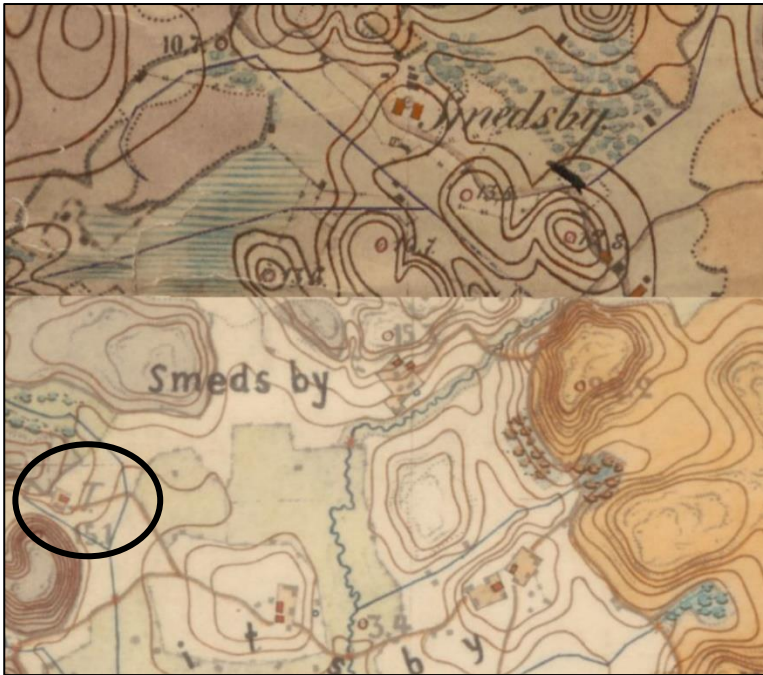
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa ja sitä ei ole rajattu. Museokartan piste on viitteellinen.

Inventointihavainnot 2022: Kohde tarkastettiin inventoinnissa ja todettiin, että paikalla ei ole säilynyt mitään siihen liittyvää vaan paikalla on uuden ajan rakennuksia ja piha-alueita. Hemtansin torppa on merkitty Senaatinkartastoon 1800-luvun loppupuolella, mutta ei pitäjänkartastoon v. 1840. Torppaa ei ole Kuninkaan kartastossa eikä isojakokartassa, mutta saman alueen tuntumaan on merkitty Soldat Lycka. Kuninkaalliseen merikartastoon on merkitty torppa tälle alueelle. Vuoden 1750 pitäjänkarttaan on merkitty, jota kuinkin tälle kohdalle, Soldats torp. Mahdollisesti kyseessä on tämä torppa, mutta se voi esittää myös lähempänä Lillträskiä olevaa Soldats torpia, joka on 1800-luvun kartoissa. Mittakaavaltaan Fonsénin vuoden 1750 Espoon pitäjänkartta ei myöskään ole kovin tarkka. Torppa kuitenkin autioituu ja katoaa kartalta 1900-luvun alkupuolella, sillä vuoden 1932 kartassa paikalle ei ole merkitty mitään rakennuksia.

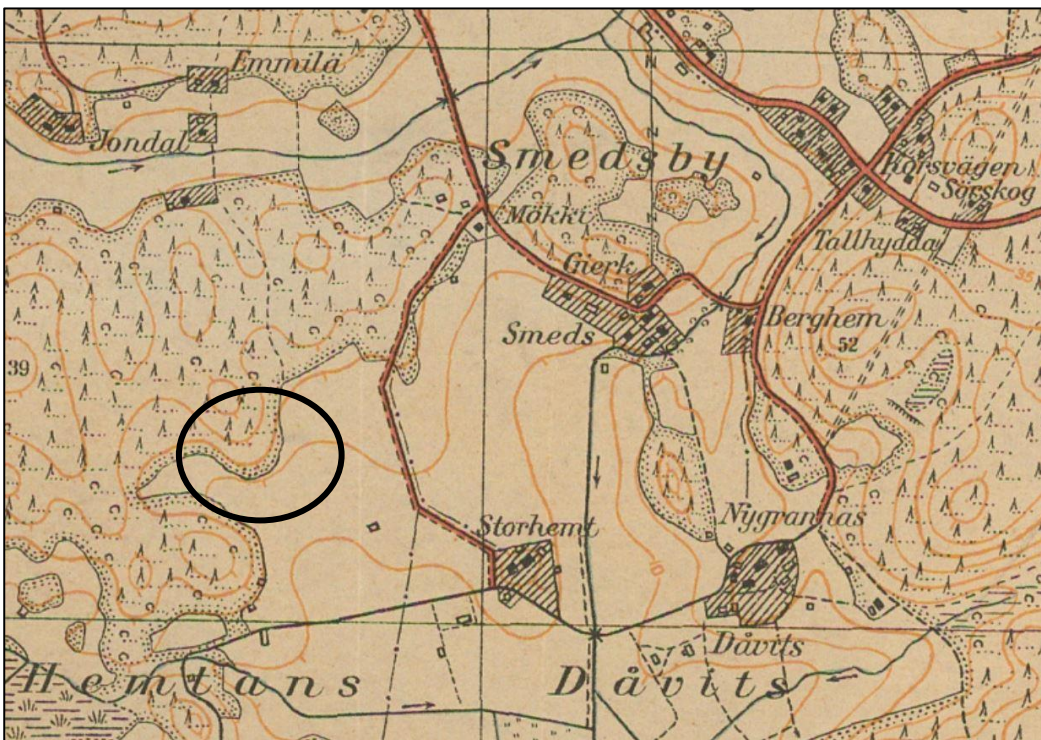
Muinaisjäännösrekisteriin on jätetty laittamatta merkinnän lähde, mikä valitettavasti toistuu hyvin usein mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi luokiteltujen historiallisten kohteiden kohdalla.

Kohteen voisi ehkä poistaa muinaisjäännösrekisteristä.

Digikuvat:	AKDG7193:2
Löydöt:	-
Aiemmat löydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	Thomas Ermala, arkistotutkimus v.2019

Torppa on merkitty 1800-luvun lopun Senaatin kartastoon.

Vuoden 1932 kartassa alueella ei ole rakennuksia.

Ote vuoden 1967 peruskartasta, alueella on asuinrakennus ja kookkaita talousrakennuksia. Rakennuksia on purettu, mutta ne erotuvat edelleen ilmalaserkeilausaineistossa.

Lakeamäki (uusi kohde)

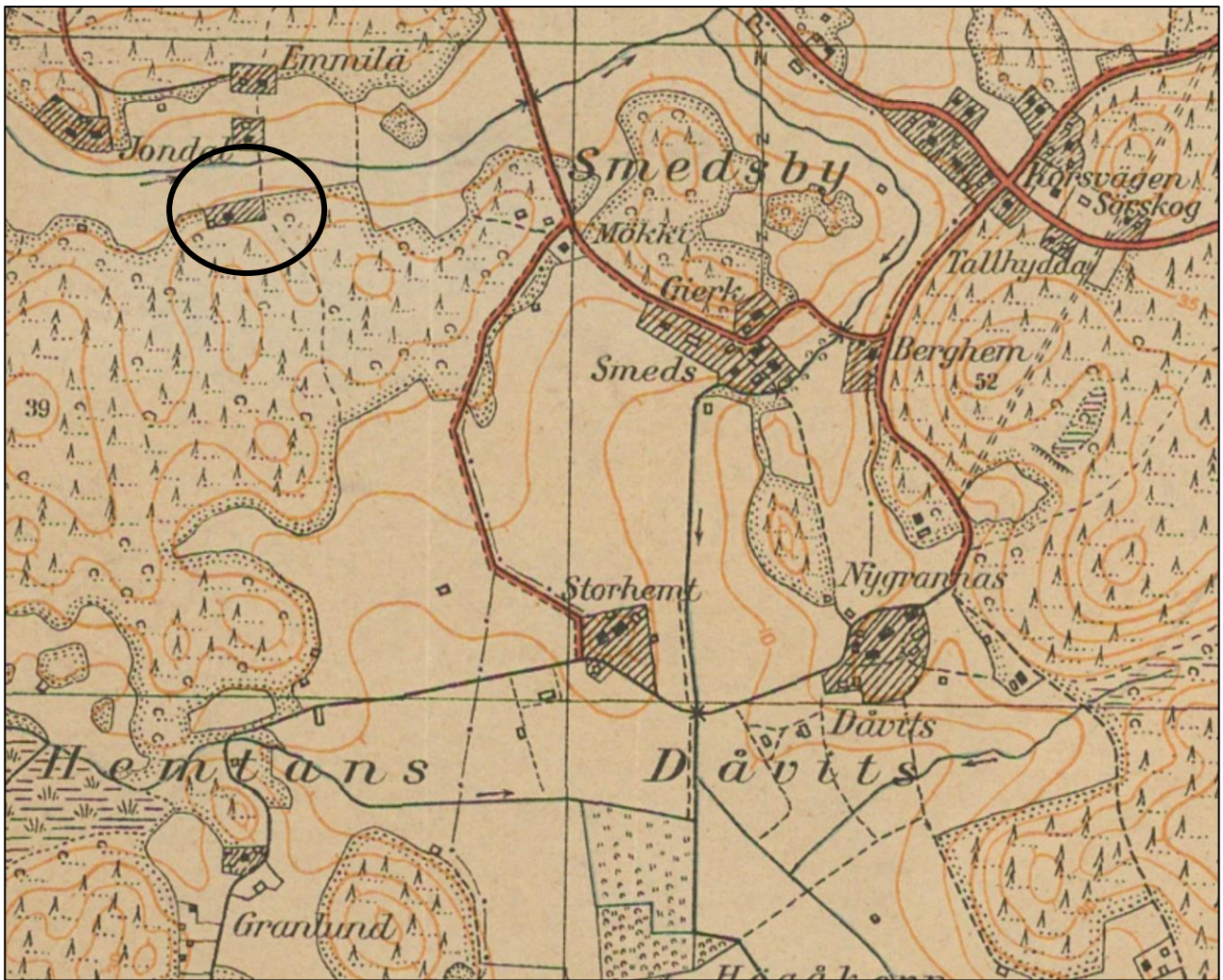
Muinaisjäännöstyyppi: Maarakenteet **Alatyyppi:** Kuopat
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Muu kulttuuriperintökohde
ETRS-TM35FIN: P: 6675763 I: 373905 Z: 30
Koord. selite Gps-koordinaatit kuopasta
Lähin osoite: Lakeanmäentie 18
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta.

Inventointihavainnot 2022: Kohde sijaitsee Lakeamäen länsipäässä rinteessä, sen vierestä, pohjoispuolella, kulkee polku. Kuoppa on kooltaan noin 4 x 4 metriä, syvyys noin metri, siihen johtaa alarinteestä sisäänkäynti, joka erottuu puolisen metriä leveänä urana. Kyseessä lienee kellari tai muu säilytyskuoppa historialliselta ajalta. Kuopassa on puujätettä, joten sen selvä muoto ja syvyys ei käy ilmi. Todennäköisesti se liittyy Lakeamäen pohjoispuolella noin 100 metrin päässä kuopasta sijainneen maatalon toimintaan. Talo näkyy 1900-luvun ilmakuvissa ja kartoissa.

Digikuvat: AKDG7193:5-
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Lakeamäki. Kellarikuoppa mäen länsipäässä. Kuva etelästä. (AKDG7193:5)

Vuoden 1932 kartassa näkyy talo löytyneen kuopan pohjoispuolella (kuvassa ympyröity). Kartassa näkyy myös useita muita rakennuksia inventointialueella. Rakennusten jäännöksiä on paikoin vielä nähtävissä, osa on kadonnut kokonaan.

Smeds, mj.tunnus 1000005766

Muinaisjäännöstyyppi:	Löytöpaikat	Alatyyppi:	-
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	Ajoittamaton
Laji:	Löytöpaikka		
ETRS-TM35FIN:	P: 6675950 I: 374600 Z: 25		
Koord. selite	Gerkin talo		
Lähin osoite:	Lakeanmäentie		

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Löytöpaikka sijaitsee Olarin kirkosta 3,4 km pohjoisluoteeseen, Sepänkylässä, moottoritien VT1 eteläpuolisessa pellossa, Sepänkylä (Bengtsby/Smedsby) Gerk kylätontista 210 metriä luoteeseen. Pronssiesineen katkelma KM 40771:1 on löytynyt 7.6.2015 metallinetsinnässä maakasasta, joka on kuorittu pellostä. Maaperä on savea. Katkelma on poikkileikkaukseltaan pyöreää pronssivarrasta, jossa on poikkiviivakoristelua, mahdollisesti rannerenkaasta. Paikalla ei havaittu rakenteita. Aiemmin on löytynyt peilinappi 1600-luvulta (Museovirastossa?). Tarkastamaton löytöpaikka

Inventointihavainnot 2022:

Löytöpaikka on mäenreunalla olleessa maakasassa, joka ei liity kiinteään muinaisjäännökseen. Alueelle ollaan rakentamassa jo tiestöä ja myöhemmin taloja.

Digikuvat: -

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: KM40771:1 (Pronssiesineen katkelma)

Aiemmat tutkimukset: -

Soldatängen (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi: Työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** Viljelyröykkiöt

Lukumäärä: 2 **Ajoitus:** Historiallinen

Laji: Muu kulttuuriperintökohde

ETRS-TM35FIN: P: 6675081 I: 373790 Z: 18

Koord. selite Gps-koordinaatit röykkiöstä

Lähin osoite: Salinpellontie

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta.

Inventointihavainnot 2022: Henttaan peltoaukean ja Lillträsketin välissä on Soldatängen niminen alue, joka liittyynee historiallisissa kartoissa olevaan sotilastorppaan (Soldats torp). Alue on ollut niittyä tai peltoa 1700-luvulta aina 1960-luvulle asti. Nykyisin alue kasvaa tiheähkö lehtipuuvaltaista sekametsää, maaperä on multaista ja muhevaa hiesua. Inventoinnissa havaittiin yksi kiviröykkiö vanhalla peltoalueella. Kyseessä on viljelyröykkiö, johon on raivattu kiviä pelloilta. Röykkiön halkaisija on pari metriä ja korkeus puolisen metriä. Kivet ovat sammaleen peitossa. Röykkiöstä noin 50 metriä pohjoiseen on kasattu kiviä kalliopalastuman laidalle vanhan pellon viereen parinkymmen metrin matkalle. Kivet muodostavat kapean ja matalan rivin, niitä on vain parissa kerroksessa. Kivet on raivattu pelloilta.

Digikuvat: AKDG7193:11–12

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

Alakohde:

Röykkiö 2 P: 6675131, I: 373771

AKDG7193:11. Pieni raivausröykkiö Soldatängenillä. Kuva idästä.

AKDG7193:12. Pellolta raivattuja kiviä kallion kupeessa Soldatängenillä. Kuva koillisesta.

Vassholmsberget (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi:	Maarakenteet	Alatyyppi:	Kuopat
Lukumäärä:	3	Ajoitus:	Historiallinen
Laji:	Muu kulttuuriperintökohde		
ETRS-TM35FIN:	P: 6675220	I: 374111	Z: 16
Koord. selite	Gps-koordinaatit eteläisemmästä kuopasta		
Lähin osoite:	Salinpellontie		
Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:	Uusi kohde, ei aiempaa kuvausta.		

Inventointihavainnot 2022: Vassholmsbergetin itäpuolella, kallion ja pellon välisellä viettävällä rinteellä on kaksi vierekkäistä kuoppaa. Kuopat ovat halkaisijaltaan 4–5 metriä, syvyydeltään noin 1,5 metriä. Kuoppien alarinteen puoleisella reunalla on 1,5–2 metriä leveä valli, yläreuna kuopasta on rinteen tasalla. Kuoppiin ei johda minkäänlaista käytävää, joten todennäköisesti kyseessä on säilytyskuoppa, esim. perunakellari, jonka puiset rakenteet ovat lahonneet. Kuopista noin 60 metriä pohjoiseen on myös kuoppa kallion ja ojan välissä (alakohde). Kuopan sisäosa on kooltaan noin 2x3 metriä ja sen pelloin puoleista reunaa kiertää metrin levyinen valli. Kuoppa on syvyydeltään noin metrin. Kuoppa liittyy myös historiallisen ajan maanviljelyyn.

Noin 50 metriä kuopista etelään on kallion reunassa rakennuksen jäännöksiä kuten myös Salinpellontien toisella puolella. Rakennukset on merkitty 1932 karttaan ja näkyvät myös 1900-luvun ilmakuvissa. Luultavasti kuopat liittyvät paikalla olleeseen asutukseen ja 1900-luvun maatalouteen.

Digikuvat:	AKDG7193:6–7
Löydöt:	-
Aiemmat löydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	-
Alakohde:	

Kuoppa P: 6675287, I: 374101

Vassholmsberget 1. Pohjoisempi kahdesta vierekkäisestä kuopasta itään viettävällä rinteellä. Kuva pohjoisesta. (AKDG7193:6)

Vassholmsberget 1. Osittain vallin ympäröimä kuoppa kallion ja ojan välissä. Kuva kaakosta. (AKDG7193:7)

Övergräsan kirkkotie (uusi kohde)

Muinaisjäännöstyyppi:	kulkuväylät	Alatyyppi:	tiet
Lukumäärä:	1	Ajoitus:	historiallinen, keskiaikainen
Laji:	muinaisjäännös		
ETRS-TM35FIN:	-		

ETRS-GK25: Tarkasteltu väli: P: 6675959 I: 25484907 – P: 6676081 I: 25484875

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: -

Inventointihavainnot 2022:

Övergräsan kirkkotien linjausta tarkasteltiin Smedsinmetsässä. Tielinja on inventoitu Espoon kaupunginmu-
seon Dan Lindholmin keskeneräiseksi jääneessä tieinventoinnissa vuonna 2002. Suurin osa vanhan Övergrä-
san alueella kulkevasta, edelleen säilyneestä, tielinjasta jää inventointialueen ulkopuolelle. Kirkkotie on osa
pidempää tielinjaa Kokinkylästä Dåvitsin ja Henttaan kautta Södrikin ja Bemböle kylien rajalle, jossa on kes-
kiaikainen rajapyykki Kyrkbergs rån, ja edelleen kohti Espoon kirkkoa. Lindholm on todennut, että Övergräsan
kirkkotie kulkee metsässä polkuna laaksossa Orrbergetin (nimi esiintyy vielä 1991 peruskartalla) itä- ja koil-
lispuolella Flakabackasta Jondalin portille. Hän toteaa, että tie on "kourutie", jonka tieura on osittain vielä
havaittavissa, vaikka joissakin kohdin uusi polku kulkee vanhan tien vieressä ja alkuperäinen linjaus on kas-
vamassa umpeen. Hän olettaa tielinjauksen olevan sama, joka näkyy vuoden 1762 rajakiistakartassa. Lind-
holmin mukaan tielinjaus on mahdollisesti keskiaikainen ja tulisi ehdottomasti säilyttää. Linja erottuu osittain
myös Senaatin kartoilla (1871 ja 1885).¹⁷

Koska linjaus sijoittuu pääasiassa inventointialueen ulkopuolelle linjaa ei tarkastettu kauttaaltaan. Linjan
kaakkoispäässä erottuu selkeä polku, joka noudattelee peruskarttaan merkittyä linjaa. Polku vaikuttaa tii-
viiltä ja noin 1 m levyiseltä tallautuneelta alueelta. Itäosassa polku haarautuu kohti Storhemtiä ja Smedsbytä.
Kohti Storhemtiä menevä polku vastaa enemmän kartoille merkittyä ja erottuu läntisen osan kaltaisena le-
veämpänä urana. Kohti Smedsbytä kulkeva polku voi sekin olla paikallinen kirkkotien haara. Myös nykyään
käytöstä jäänyt osuus Ison-Henttaan tietä Storhemtin luoteispuolella ja etenkin Storhemtin reitti sen kaak-
koispuolella lienevät osittain samaa tielinjaa.

¹⁷ Lindholm 2002; kartta 1762; Senaatinkartta VI 28, VII 28 ja VII 29

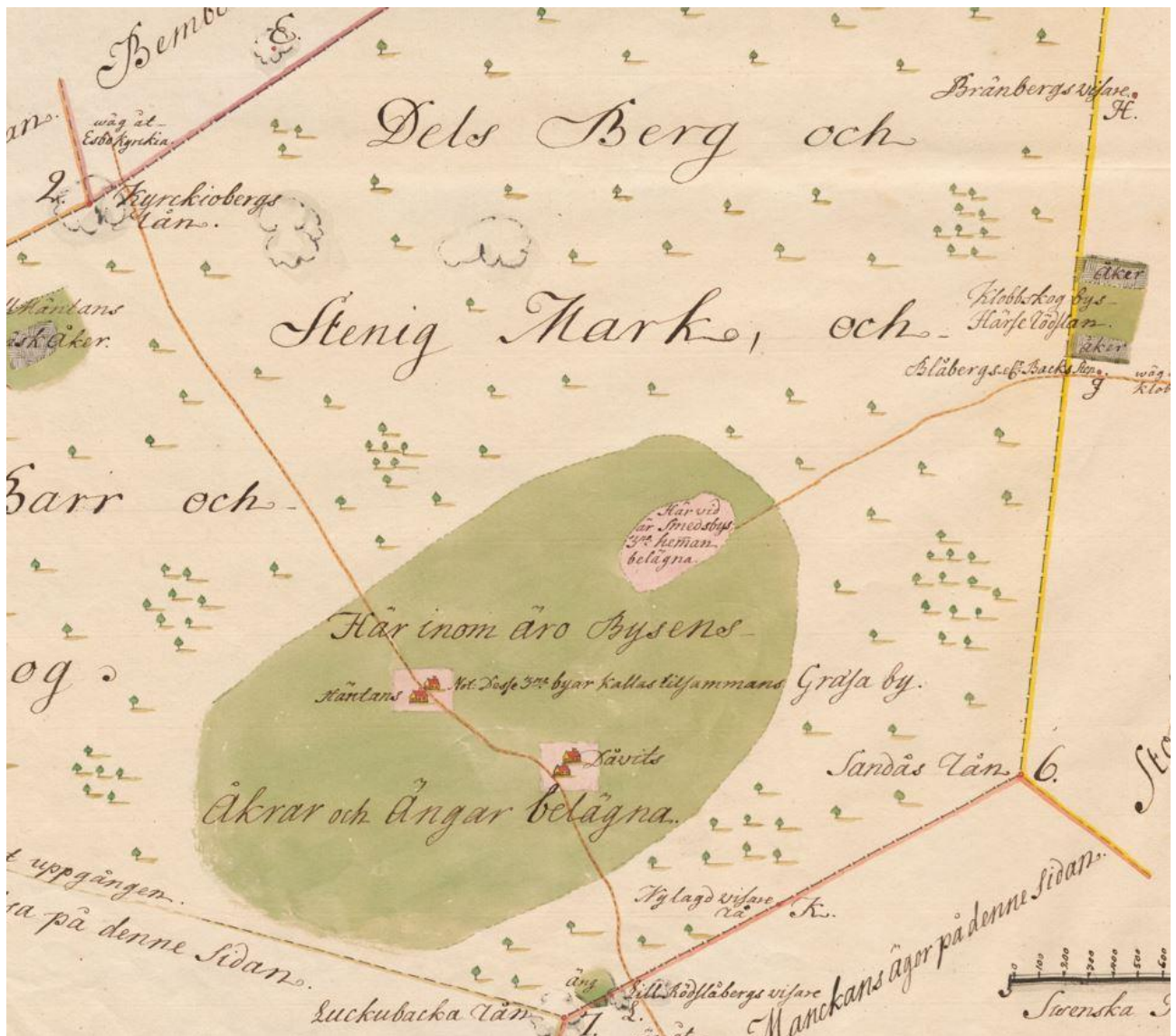
AKDG7193:77. Sepänkylä/Smedsby. Smedsbyn kirkkotie haarasta länteen. Kuvattu idästä. Kuvaaja Tuija Väisänen.

Digikuvat: AKDG7193:77–79

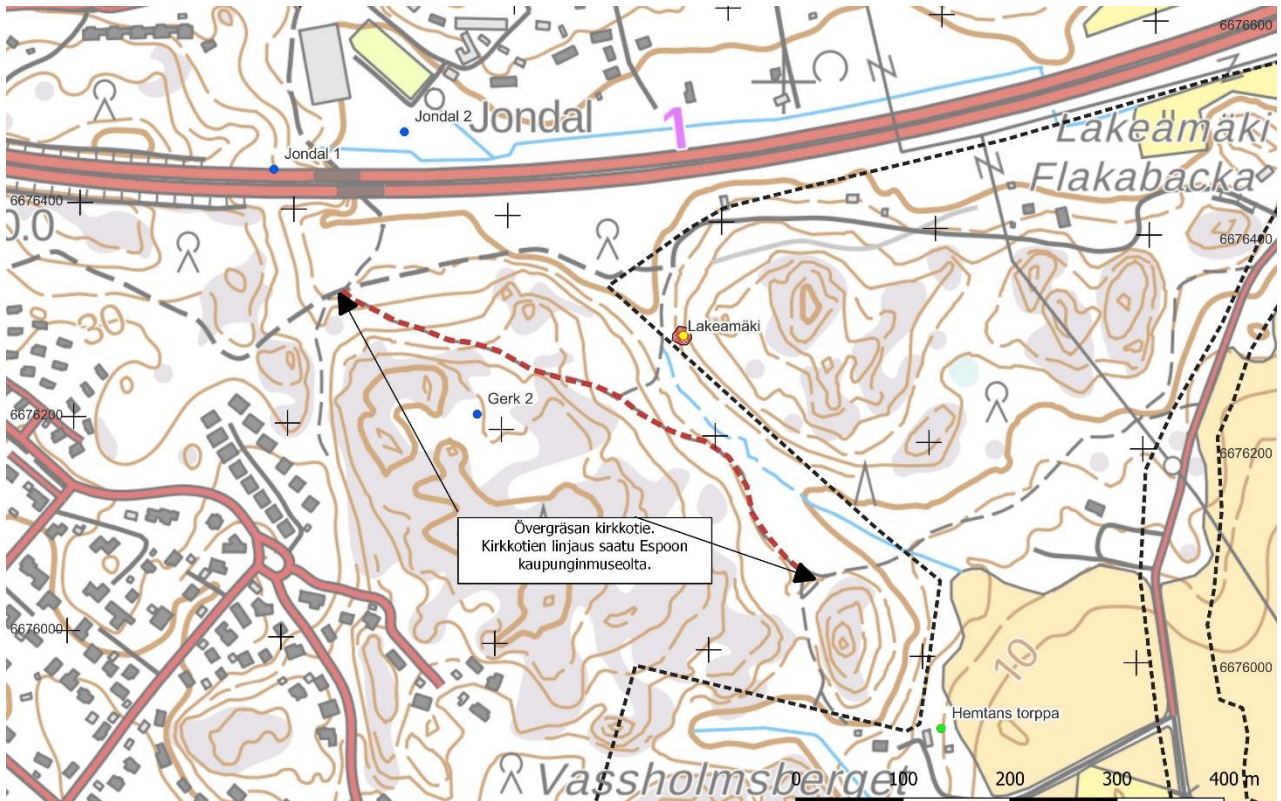
Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: Dan Lindholm, Espoon kaupunginmuseo: keskeneräiseksi jäänyt tieinventointi vuodelta 2002

Ote Nils Westermarkin vuoden 1762 kartasta. Kartassa näkyy Kokbystä Dåvitsin ja Hemtansin kautta kohti Espoon kirkkoa kulkeva tielinja, joka noudattelee karkeasti Orrbergetin itä- ja koillispuolella kulkevaa polkulinjaa.

Ote maastokartasta. Kartalle merkitty Vassholmsbergetin pohjoispuolelle polkulinja luoteeseen kohti Espoon kirkkoa. Polkulinja lähtee Vassholmsbergetin koillispuolella olevasta pihapiiristä. Polun linjaus Espoon kaupunginmuseolta. Kartta Vesa Laulumaa.